

รู้จริงเป็นอิสระ

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๔๖

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เรื่องของเรา เอาเลย มานั่งภาวนา ภาวนาให้ได้นะ ภาวนาให้ได้มันจะมีหลักใจ ถ้าภาวนาไม่ได้ ไม่มีหลักใจ คนไม่มีหลักแล้วยืนโดยขาตัวเองไม่ได้ เราไม่มีจุดยืน ถ้าเราไม่มีจุดยืน เราก็ต้องพึ่งคนอื่น เกาะหวังพึ่งคนอื่นตลอดไป ถ้าเราหวังพึ่งคนอื่นตลอดไป เราจะไม่สมหวังเลย เพราะตัวเราเอง เรายังพึ่งตัวเอง ไม่ได้ เราจะหวังพึ่งใคร เราต้องหวังพึ่งตัวเอง

ในการประพฤติปฏิบัติ เราต้องหวังพึ่งตัวเอง พยายามทำของเราให้ได้ ถ้าทำของเราได้ เห็นใหม่ มันประสบความสำเร็จ ประสบความสำเร็จขนาดไหนมันก็เป็นความสำเร็จของเรา ประสบความสำเร็จ คือความสุขของใจเป็นเครื่องยืนยัน สิ่งที่เป็นความทุกข์ที่สุดคือความล้มเหลว ความอาลัยอาวรณ์ ความล้มเหลว ตัวสุดท้ายนี้เป็นเรื่องที่ว่า เป็นสิ่งที่ขอกใจที่สุดเลย เพราะความล้มเหลว เราถึงได้ไม่กล้าทำอะไรเลย จะทำอะไรก็กลัวความผิดพลาด กลัวความพลั้งเผลอในการที่เราล้มเหลวนั้น แล้วมันอยู่ในหัวใจของเรา ถ้าเราล้มเหลว เราจะเอาตัวเรารอดไม่ได้เลย

ฉะนั้นเราต้องเชื่อธรรมไม่ว่า ศรัทธาความเชื่ออันนี้สำคัญมาก ถ้าเรามีศรัทธาเรามีความเชื่อขึ้นไป เราจะเอาตัวรอดได้ ถ้ารู้จริงเป็นอิสระได้ ถ้ารู้ไม่จริง รู้ไม่จริงครอบงำด้วยกิเลสไม่ว่า กิเลสครอบงำในความคิดของเรา แล้วมันจะมีความล้มเหลวเจ็บปวดตลอดเวลาเลย แล้วมันครอบงำนะ ปฏิบัติขนาดไหนก็ไม่พ้นจากกิเลสได้ เพราะกิเลสมันครอบงำ รู้ไม่จริง

ถ้ารู้จริงของเรา จริงในความรู้สึกของเรา จริงในหัวใจของเรา ในหัวใจของเราที่ความรู้สึกอันนี้ อันที่มันพาเกิดพาดายอยู่นี้ มันทุกข์ มันทุกข์ตรงนี้ ทุกข์ตรงหัวใจของเรามันไม่รู้สิ่งใดใด แล้วมันล้มเหลว ล้มเหลว แล้วก็จับนู่นจับนี่ จับสิ่งต่างๆ แล้วก็ไม่สามารถประโยชน์กันหมด ไม่สามารถประโยชน์ทั้งๆ ที่ประพฤติปฏิบัติดีนะ ว่าเป็นธรรมๆ ทั้งหมด เห็นใหม่ ทานก็เป็นธรรม การให้เป็นทาน เรามีจิตเป็นกุศลนี่ก็เป็นธรรม สิ่งที่เป็นธรรมนี้มันก็ขับเคลื่อนมาให้เราทำคุณงามความดี

แต่ทำคุณงามความดีนี้ คุณงามความดีนี้อย่างเล็กๆ คุณงามความดีอย่างของผู้ใหญ่ คุณงามความดีอย่างนักปราชญ์ นักปราชญ์มีความรู้มาก มีความศึกษาเล่าเรียนมามาก จะทำอะไรต้องทำแล้วต้องมีเหตุผล

เหมือนกัน หัวใจถึงที่สุดแล้วมันต้องมีเหตุผล ให้กับปัญญา เห็นใหม่ ปัญญาของใจมันมีเหตุผล สอนใจได้ ถ้าสอนใจได้ ใจจะมีจุดยืนขึ้นมาได้ มีจุดยืนขึ้นมา มันก็ยืนหลักของเราขึ้นมา ยืนหลักของเราขึ้นมา มันก็ยืนตัวของมัน เป็นสิ่งที่ว่าเป็นคุณประโยชน์ต่อไป ถ้าใจเราไม่มีหลักของใจ ไม่มีสัมมาสมาธิ จะทำอะไรก็ทำไป แล้วเราก็กทำสิ่งนั้นกันอยู่ เพราะเราประพฤติปฏิบัติ เราพยายามทำความสงบของใจ

เริ่มต้นพื้นฐานของใจต้องให้สงบ ต้องให้แน่นปึ๊ง ใจแน่นปึ๊งได้ ใจสงบแน่นปึ๊งนี้เป็นสัมมาสมาธิ เพราะมันสงบเข้าไปบ่อยครั้งเข้า สงบครั้งหนึ่งก็มีความสุขครั้งหนึ่ง เพราะเวลาปล่อยจากความยึดมั่นถือมั่น ปล่อยจากความเป็นห่วง เป็นภาระความรุงรังของใจ ใจจะมีความสุขมาก มันจะมีความสุขของมัน นั่นนะ รู้ส่วนหนึ่ง

รู้ส่วนหนึ่ง รู้ส่วนที่ว่ามันจะเป็นประโยชน์ เป็นประโยชน์ควรแก่การงาน เราไม่ควรจะสุขเอาเผากินใจ ไม่รอบคอบ สุขเอาเผากิน พอเจอธรรมอะไรขวางหน้าหน่อยก็ว่าเป็นสภาวะธรรมๆ สภาวะธรรมจะอยู่ตื้นๆ ขนาดนี้หรือ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ลึกซึ่งมาก เป็นสิ่งที่ว่าค้นคว้าด้วยความยากลำบากมาก มันอยู่เป็นความลึกซึ่งในหัวใจ เพราะใจนี้มันประหลาด มันมหัศจรรย์ สมบัติใดๆ ในโลกนี้เราเข้าไปเจอสมบัตินั้นก็เห็นว่าเป็นสมบัติ เพชรนิลจินดาเราเห็นได้ง่าย ขนาดเพชรนิลจินดาต้องขุดออกมาจากเหมือง ดินมันจะกลบไว้ ดินวัสดุสิ่งต่างๆ จะกลบสิ่งนั้นไว้ เราต้องไปขุด ไปค้นคว้ามา แล้วต้องมาเจียรระไน

เจียรระไนคือว่า มันจะเป็นเพชร เป็นเหลี่ยมมุมสวยงามขนาดไหน มันจะเป็นขนาดนั้น แล้วหัวใจของเรามันจะมีความง่ายตายขนาดนั้นเชียวหรือ พอมันสงบเข้าไปมันมีความเว้งว่าง อันนี้จะ เป็นสภาวะธรรมตามความเป็นจริง นี่กิเลสมันครอบไว้ไง รู้ไม่จริง กิเลสมันจะครอบไว้ ตกอยู่ในอำนาจของกิเลส

กิเลสนี้ เวลาคำว่า “กิเลส” กิเลสมันคืออะไร กิเลสมันคือความเคยใจของเรา มันฝังมาอยู่ในหัวใจ แล้วหัวใจนี้ เพราะสิ่งนี้เป็นอวิชชาปจฺจุยา สงฺขารา มันถึงพาเกิดพาตายมา แล้วมันมาเกิดตาย

ขึ้นมาแล้ว เกิดขึ้นมาเป็นมนุษย์ขึ้นมา มันก็มีความคิด ความผูกพัน ความยึดมั่นถือมั่นของมัน อันนั้นมันก็เกิดตายในสิ่งที่มีชีวิตอยู่อีก

เกิดตายในวิญญูะ เกิดตายในสภาวะความเป็นจริง เกิดตายในภพชาติเลย นั้นส่วนหนึ่ง นั้นเป็นหลักใหญ่ของวิญญูะ แล้วเกิดตายในความคิดเห็นใหม่ ความคิดมันเป็นสิ่งที่ว่าเราไม่พอใจสิ่งใด ความคิดที่มันขัดขวางในหัวใจ เราปลดเปลื้องมันได้ๆ มันก็เกิดตายๆ ในหัวใจของเรา เกิดตายในวิญญูะ เกิดตายในภพส่วนหนึ่ง เกิดตายคือทุกลมหายใจ เกิดตายอยู่ตลอดเวลา แล้วทำให้เราปรารถนา ความคิดนี้ปรารถนาสิ่งใดจะต้องจุดกระชากลากให้มีความคิดขึ้นมาก่อน มโนกรรมเกิดขึ้น เกิดการกระทำขึ้นมา

มันปรารถนาสิ่งใดเราก็แสวงหาสิ่งนั้นมาปรนเปรอมัน ปรนเปรอเข้าไปขนาดไหน นั้นนะ ทำอยู่ในระเบียบของกิเลสเห็นใหม่ กิเลสมันวางกฎวางระเบียบให้เราทำขนาดนั้นเลย แล้วอย่างนี้เราทำตามกิเลสใหม่ ถ้าเราทำตามกิเลส นี่มันเป็นกิเลสที่มันครอบงำอยู่ในหัวใจ เราทำตามกิเลสไป มันจะสมความปรารถนาตรงไหนละ มันถึงต้องฝืนไปตลอด นี่ถึงมีชุดงควัตรใจ พระเราวชมาแล้วต้องมีชุดงควัตร ผู้ที่ไม่ปฏิบัติชุดงควัตรก็ไม่ปรับอาบัติ

แต่ถ้าเป็นอาบัติเห็นใหม่ ความผิดพลาดในวินัยนี้ปรับอาบัติทั้งหมด ชุดงควัตรนี้ไม่ปรับแล้วแต่จรตนิสัย คนจะถือได้ก็ถือได้แล้วแต่ เห็นใหม่ มันเป็นการฝืน มันต้องมีสิ่ง มีฝืน มีหนัก มีเบา สิ่งที่มีหนักมีเบา ในพรรษาต้องตั้งกติกาขึ้นมาเพื่อจะให้เราพยายามดัดแปลงตนของเราได้ ดัดแปลงตนคือดัดแปลงหัวใจ คือการฝืนใจ ต้องฝืนมัน กิเลสต้องฝืนมัน ไปตามมันไม่ได้ ถ้ากิเลสไปตามมัน ทำแต่ความเป็นพอสบายๆ ทำแต่พอเป็นพิธีกรรม เป็นพิธีที่เราทำกันอยู่อย่างนี้ เราทำกันไปประสาเราว่ามันเป็นคุณงามความดีแล้ว คนอื่นเขาไม่ประพฤติปฏิบัติเหมือนเรา เขายังอยู่สุขอยู่สบายในโลก เขายังอยู่ของเขาได้

อันนั้นมันคนมีคบอด ทำไมเราไปเอาคนมีคบอดมาเป็นครูเป็นอาจารย์ละ ทำไมเราไม่เอาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอาครูบาอาจารย์เราเป็นหลักชัยละ ครูบาอาจารย์ของเราทำมาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกขัณฑ์ขนาดไหน ๖ ปีนี้ขนาดสลบถึง ๓ หน ไม่มีใครทำได้ขนาดนั้นนะ ในความเพียรนี้ไม่มีใครทำได้อุกฤษฏ์ทำองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย ทดลองมาทุกสิ่งทุกอย่าง แล้วทดลองนั้นเหมือนครูบาอาจารย์เรา พยายามแสวงหาหนทางให้เราก้าวเดินที่สะดวกสบายที่สุด แล้วก็ทำสิ่งที่ว่า

ในกรรมฐาน ๔๐ ห้อง ให้กำหนดพุทโธๆ พยายามทำกรรมฐาน กำหนดพุทโธ พุทธานุสติ ธรรมานุสติ สังฆานุสติ มรณานุสติ ความระลึกความตายก็ได้ ระลึกความตายไป แต่ทำไมมันเบื่อหน่าย เวลาทำไปแล้วมันเบื่อหน่าย งานมันไม่ต่อเนื่อง แต่งานทางโลกทำไมมันพอใจทำละ เพราะมันเห็นผลประโยชน์ใช้ใหม่ ถ้าเราทำไปแล้วมันจะมีสิ่งแลกเปลี่ยนมา มันจะได้เงินได้ทองมาสมความปรารถนา ถ้าเราทำจบสิ้น นั่นนะ มันเข้าทางกิเลส ๑๐๐ เปอร์เซนต์

กิเลสมันต้องการสิ่งนั้น ต้องการปิดบังให้เรามืดบอด ต้องการให้เราไม่เข้าไปค้นหาตัวมันเอง ไม่ให้เข้าไปเจอตัวกิเลส มันหลอกให้ทำงานเปลือกๆ อะ งานของโลกเขา งานในวัฏฏะนี้ใครก็ทำได้ งานประกอบสัมมาอาชีวะ สิ่งทีประกอบสัมมาอาชีวะนี้เรื่องของโลก วิชาการทางโลกมันเป็นวิชาการทางโลก แล้วมีปัญหาณะ คนนี้ฉลาด คนนี้ทำแล้วประสบความสำเร็จ เขามีบุญวาสนาของเขา เขาถึงประสบความสำเร็จ โอกาสจังหวะเขาพอดี เขาทำโอกาสจังหวะเขา เขาได้ทำออกไป มันสมประโยชน์ไปทั้งหมดเลย

แต่เราเป็นคนทุกข์คนยากทำอะไรไม่สมความสำเร็จของเรา ทางโลกก็ไม่ประสบความสำเร็จ มีความทุกข์ยากต้องลำบากลำบากไปตามประสาของเรา นั่นเพราะเราสร้างมาอย่างนี้ นี่อำนาจวาสนามันถึงสร้างสมมาไม่เหมือนกัน สิ่งทีสร้างสมมาไม่เหมือนกันจะให้เหมือนกันไม่ได้ นั่นเป็นงานทางโลก แล้วก็พอใจทำกัน เพราะพอใจทำสิ่งนี้ มันเป็นเรื่องเชิดชูได้ มันเป็นวัตถุที่อวดกันได้ว่า ฉันมีของฉันมาก เห็นไหม วัตถุข้าวของนี่เอามาปรนเปรอกันว่า ฉันมีมาก ฉันมีน้อย ฉันมีขนาดไหน นั่นนะ สังคมยกย่องกันตรงนั้น สังคมยกย่องกัน แต่ธรรมไม่ยกย่อง สังคมยกย่องนั้นคือกิเลสมันหลอก สิ่งทีกิเลสหลอก กิเลสจะดึงไปตามความเห็นของกิเลส กิเลสจะดึงเราไปในวัฏฏะนี้ ให้เราติดข้องอยู่ในวัฏฏะ ให้มืดบอด ให้ตกอยู่ในอำนาจของมาร มารจะคุมใจเราไปตลอด มาร กิเลสครอบใจไว้ตลอดเลย

เราไม่รู้จริง ถ้าเรารู้จริง เราต้องรู้เข้าว่าสิ่งนี้มันเป็นประโยชน์ขนาดไหน เราก็เห็นอยู่ เห็นไหม สภาธรรมสอนอยู่ตลอดเวลา คนเกิดมาแล้วต้องตายต่อหน้าเรา เราก็เห็นนะ ยมทูตทั้ง ๔ สิ่งทีเกิด แก่ เจ็บ ตาย อยู่ตลอดเวลา เรารู้ ทุกคนก็รู้ แต่ทุกคนยอมรับสภาพเห็นไหม ยอมรับสภาพให้กิเลสมันมีอำนาจเหนือเรา สิ่งทีมีอำนาจเหนือเราแล้วเราก็ทำงานบูชากิเลสทั้งนั้นเลย แล้วเราประพฤติปฏิบัติ เราพยายามมีศรัทธา มีความเชื่อ เราศรัทธาในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเราเกิดมาเราเป็นคนมีหูตาสว่าง เราไม่มีมืดบอดไปกับกระแสโลก

โลกมีติดบอดไปตามกระแสเขาแล้วมันก็ชักลากให้สัตว์โลกนี้ต้องมีติดบอดไปอย่างนั้น ปิดตาของใจไว้มีติดมิดเลย แข่งกันสะสมแต่กองทุกข์ แล้วก็บ่นกันว่าทุกข์ ว่าทุกข์นะ ทุกคนบ่นว่าทุกข์ แต่ทุกคนไม่รู้ว่าจะทุกข์เกิดจากตรงไหน ทุกข์ดับจากตรงไหน เกิดมาในสภาวะมีแต่ทุกข์ ทุกข์เกิดมาจากชาติปี ทุกุขา มีการเกิดขึ้นมารับสภาวะรู้สิ่งใดแล้วสิ่งนั้นเป็นตัวทุกข์ที่สุดเลย เพราะมีสภาวะรับรู้เขาแล้ว แล้วถ้าแก่ทุกข์มันต้องแก่ตรงนี้ แก่ตรงที่ว่า ดายแล้วจะไม่เกิดอีกเลย

ตายนี้ต้องตายแน่นอน เพราะเราเกิดมาแล้วเรามีสภาวะร่างกาย เรามีหัวใจ หัวใจเราเกิดมาในร่างกายของเรานี้ จะต้องพลัดพรากจากกัน สักวันใดก็วันหนึ่ง แล้วทำไมมาตื่นกับเรื่องของโลก ละ ทำไมมาตื่นกับงานของโลก ตื่นกับงานสิ่งที่ว่า มันเป็นเรื่องที่เครื่องอยู่อาศัยของโลกเขา มันเหมือนกับว่าเป็นสิ่งที่อาศัยกันวันนี้ วันพรุ่งนี้อาศัยไม่ได้ เหมือนกันเลย มันอาศัยในภพชาตินี้ไง สิ่งทีในภพชาตินี้เราต้องอาศัยแน่นอน ปัจจัยเครื่องอยู่อาศัยนี้เราต้องใช้มัน แต่เราใช้มันด้วยความมีปัญญาสิ เราหามันด้วยความจำเป็น เราหาเราที่หาด้วยความจำเป็นของเรา หาด้วยปัจจัย ๔ แล้วเราก็ใช้ไปในวันนี้ พรุ่งนี้เราจะเอาอะไรใช้

นี่ก็เหมือนกัน ตายไปแล้ว เราจะเอาสมบัติอะไรไปข้างหน้า ตายแล้วก็เกิดอีก ตายแล้วก็เกิดอีกเพราะอะไร เพราะหลงไปไง หลงไปที่ว่า ชาติปี ทุกุขา การเกิด เพราะมันตายแล้วเกิดอีกแล้ว ตายแล้วก็เกิดอีกแล้ว เกิดมาก็ว่ามีภพชาติเดียว เพราะมันเกิดมาก็เป็นเรา เกิดมาก็เป็นเรา เราก็ไม่รู้สิ่งใดเลย นี่กิเลสมันปิดบังตาไว้เห็นไหม

ถ้าเราทำความเข้าใจ เราพยายามจะทำความเข้าใจ ให้มันเห็นหลักใจของความสงบ มันจะมีความสุขขึ้นมาละ ความสุขเกิดขึ้นจากใจ เกิดขึ้นจากใจ ใจนี้ทุกข์ยากแสนยากนี้ทุกข์ตลอดไป ใจนี้เป็นผู้ที่เกิดแก่เจ็บตาย เกิดแก่เจ็บตายในวัฏฏะ แต่มันไม่เคยแก่ คนแก่ขนาดไหน ความคิดก็ยิ่งเหมือนกับคนวัยรุ่น สดใสอยู่ตลอดเวลา มันเบื่อ มันทุกข์ยากเฉพาะร่างกายมันไปไม่ไหว แต่ความคิดมันพอใจจะไป แก่ขนาดไหนความคิดมันก็พอใจ มันจะไปของมัน แต่มันไปไม่ได้ เพราะสภาวะของร่างกายมันไม่อำนวยเท่านั้น นั่นนะ เวลามันแก่ห่อมนขึ้นมาเป็นอย่างนั้น แล้วเราจะเอาไว้แก่ห่อมนค่อยเข้าวัดหรือ แก่ห่อมนค่อยประพฤติปฏิบัติหรือ

“ภิกษุบวชเมื่อแก่ ผู้ที่สอนง่ายไม่มี” ภิกษุบวชเมื่อแก่เป็นคนที่ไม่ยอมฟังครูอาจารย์ เพราะว่าเขามีความเห็นของโลก โลกะ เรื่องของโลก เขาอยู่ในโลกมานาน เขานึกว่าเขาปัญญา มีความเห็นของโลก นี่กิเลสมันปิด ๒ ชั้น ชั้นหนึ่ง ตัวเองหลงไปจนถึงกับแก่ห่อมน จนจะไม่มีเวลา

ก็ยังไม่รู้สึกตัวเลย นี่กิเลสขั้นหนึ่งแล้ว เรายังมาสาย สายมากๆ เลย ถ้าเรามาแต่เช้า เรามาตั้งแต่มีกำลังวังชาเรายังสมบูรณ์อยู่ การประพฤติปฏิบัติเราก็คล่องแคล่วว่องไว เรามาสายก็กิเลสปิดขั้นหนึ่งแล้ว ยังมาอวดรู้อีกนะ “ฉันอยู่ในโลกมา ฉันเข้าใจสิ่งต่างๆ มา ภิกษุที่บวชอยู่ในวัดจะรู้สิ่งใด จะรู้สิ่งใด”...รู้เรื่องสภาวะใจ รู้การชาติปี ทุกๆ ขอบให้มันรู้จริงเถอะ ถ้ารู้จริงกิเลสมันก็ครอบงำไม่ได้ นี่กิเลสมันครอบงำมา มันปิดบังตามา ยังมาอวดรู้เห็นใหม่ อวดรู้ว่าฉันรู้ รู้ว่าผู้ที่อยู่ในโลกมานาน รู้ว่ามันรู้ประโยชน์อะไร เพราะสิ่งนี้ใครๆ เขาก็เรียนตามทันกันได้ แต่ตามกันทันเมื่อไหร่แล้วก็จะมาถึงที่สุด ต้องมาพลัดพรากจากชีวิตนั้นไป จะไม่ได้ประโยชน์สิ่งนั้นเลย

สิ่งนี้เรามาสายแล้วเราต้องพยายามฝึกฝนของเรา พยายามทำของเราให้ได้ พยายามทำความเข้าใจให้ได้ ต้องดับชาติปี ทุกๆ ดับชีวิต ดับการเกิด ดับสิ่งที่มันจะไปเกิดต่อข้างหน้า ดับสิ่งนี้ได้แล้วมันก็จะตายแล้วไม่ต้องเกิดอีก นั่นนะ มันจะรู้จริงเข้าไป จะดับได้ต้องมีวิธีการดับ วิธีการมีอยู่แล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้แล้ว มรรคอรียสัจจัง สัมโพชฌงค์เห็นใหม่ ฌัมมวิจยะ เราต้องวิจยธรรม

ธรรมคืออะไร? ธรรมคือเกิดขึ้นกับเราตลอดมา เราเกิด เราตื่นขึ้นมาที่ธรรมเกิด ธรรมก็เกิดแล้วเห็นใหม่ ตื่นขึ้นมาต้องล้างหน้า ต้องทำความสะอาดร่างกาย นั่นนะ สิ่งนี้มันเกิดขึ้นมามันเป็นสภาวะที่ว่า สิ่งนี้เราต้องจมอยู่กับสิ่งนี้ คือร่างกายของเรามันเป็นสภาวะที่ว่ามันต้องแปรสภาพ มันต้องเสื่อมสภาพไป เสื่อมสภาพไปทุกวัน ทุกเวลา ทุกนาทีของมัน มันสะสมสิ่งที่เป็นมูตรเป็นอุจออกมา ออกมาทางทวารต่างๆ

เราเห็นสภาวะธรรมมันก็เกิดแล้ว มันก็เห็นสภาวะธรรมก็เกิดแล้ว แต่เราไม่สามารถจับสิ่งนี้มาเป็นประโยชน์ เพราะมันเป็นความชินชา สิ่งที่เกิดทุกวันๆ กับเรา เป็นความชินชา เราถึงไม่ได้ประโยชน์กับมัน สิ่งที่จะได้ประโยชน์กับมัน เราต้องมีสติสัมปชัญญะ มีสติ มีสติ สิ่งต่างๆ ก็จะเกิดขึ้นมา ทำงานทางโลกเขาก็ต้องใช้สติ ถ้ามีสติงานนั้นก็จะประสบความสำเร็จของเขา ถ้าไม่มีสติ ความพลั้งเผลอไป งานนั้นก็เสียไป

แล้วนี่เราทำงานของธรรม มันเป็นงานเหนืองานของโลกมากเลย งานของธรรม ธรรมสมบัติ สมบัติของธรรม ถ้าจะเข้าถึงใจแล้วมันจะปลดเปลื้องความทุกข์ของใจออกไปได้

ความลึกลับสงสัยเหล่านี้มันก็มีอยู่ในหัวใจเต็มร้อยเลย กิเลสครอบงำโดยมิดชิด ไม่ให้เห็นสิ่งใดๆ เกิดแสงสว่างขึ้นมาเลย เหมือนเราเข้าไปอยู่ในถ้ำ แล้วถ้ำก็จะพังทลายทับเราลงมาอีก นี่ก็

เหมือนกัน เราอยู่ในร่างกายเห็นใหม่ หัวใจอยู่ในร่างกายเหมือนถ้ำอันหนึ่ง แล้วมันก็ต้องแปรสภาพไป มันต้องหมดเวลาไป กาลเวลาหมดชีวิตไป ต้องหมดชีวิต ต้องตายไป นั่นนะ ถ้ามันก็พังทับลงมา แล้วก็เจ็บ จิตนี้โดนหินทับมากก็ต้องตายไป แล้วก็ต้องไปเกิดใหม่ๆ นี่เห็นสภาวะแบบนี้ แล้วมันสะท้อนใจ นี่สภาวะธรรมเกิดขึ้นมา

เราต้องเป็นคนทีหาทางออก มันจะไม่ประสบความสำเร็จเหมือนกับเราเกิดมาชาตินี้หรือกนะ ชาตินี้เราเกิดมาแล้วเราพบพระพุทธศาสนา แล้วพุทธศาสนากำลังเจริญรุ่งเรือง องค์กรหลวงปู่มั่นก็พบพระพุทธศาสนาเหมือนกัน แล้วทุกข์ยากมากเพราะไม่มีครูบาอาจารย์ องค์กรหลวงปู่มั่นยังสามารถพยายามฝึกฝนตัวเองจนหลุดออกไปจากวัฏฏะได้ เพราะพระธาตุที่พิพิธภณณ์นั้น เป็นเครื่องยืนยัน ธรรมะที่สั่งสอนลูกศิษย์มาก็เป็นเครื่องยืนยัน

ลูกศิษย์ที่ว่าเป็ลนลูกศิษย์หลวงปู่มั่นประพฤติปฏิบัติขึ้นมา แล้วเวลาประพฤติปฏิบัตินี้ประพฤติปฏิบัติด้วยตรงไหน? ก็ด้วยธรรมนี่ไง ด้วยธรรมที่ว่าฟังหลวงปู่มั่นเทศนาว่าการเหมือนกับเปิดโลก เห็นใหม่ เปิดให้เราเห็นทางออก เปิดให้เห็นสภาวะธรรม เพราะท่าน ต้องทุกข์ ต้องยาก ต้องแสวงหามา องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกข์ยากหามาแล้วเป็นเวลา ๒,๕๐๐ กว่าปี ไม่มีผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ มันก็เป็นตำราไว้ในตำรา พระไตรปิฎกก็เต็มตู้อยู่ ทุกคนศึกษาแล้ว กิ่งง ในความคิดของเรา

ศึกษาแล้วก็รู้ไม่จริง เพราะเราเอากิเลสเราเข้าไปศึกษา เราศึกษาธรรมมา กิเลสเราก็ศึกษาไปด้วย แล้วเราก็มืดความ งงไปหมดเลยที่ต้องทำอะไร ทางออกมากมายเลย เหมือนกับทางเหมือนกับเส้นใยแมงมุม เราเลยไปไม่ถูกเลยว่าทางไหนจะเป็นทางออก

สอนพระสารีบุตรก็อย่างหนึ่ง สอนพระโมคคัลลานะก็อย่างหนึ่ง สอนลูกศิษย์แต่ละองค์ๆ ก็เป็นวิธีการอย่างหนึ่ง เพราะจริตนิสัยคนไม่เหมือนกัน คนเราจริตนิสัยไม่เหมือนกัน ความเห็นไม่เหมือนกัน มันก็ต้องสอนแนะวิธีการแต่ละองค์ตลอดไป แล้วของเราจะเอาวิธีการใดกึ่งขึ้นมาอีก เห็นใหม่ นี่ความลึกลับสงสัย รู้ไม่จริง กิเลสมันครอบงำ

เราโดนกิเลสครอบงำแล้วเรารู้ทางออกไม่ได้ แต่ปัจจุบันนี้ครูบาอาจารย์อยู่ หลวงปู่มั่นมาฟื้นฟูใหม่อีกรอบหนึ่ง หลวงปู่มั่นเป็นผู้ที่ฟื้นฟูออกไป เหมือนกับองค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เลย แต่องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ไม่มีธรรมอยู่ องค์กรหลวงปู่มั่นนี้มีธรรมอยู่ แต่ก็ยังค้นคว้าทุกข์ยากออกไป ต้องแสวงหา ต้องค้นรนไป

เวลาทุกซ์ เวลาที่ยังมีความลึกลับสงสัยอยู่ ไปปรึกษาหลวงปู่เสาร์ นั่นนะ ปัญญาของหลวงปู่
ม่นมาก ต้องหาเอง หลวงปู่เสาร์ไม่รู้จัก ไม่เห็นภาวะของจิตที่มันคึกคะนอง ก็จิตที่ว่าเวลามันรวม
ลงแล้วมันมีความแปลกประหลาดต่างๆ นั่นนะ ตัวเองมีอยู่ก็ต้องพยายามบังคับสิ่งนี้มา เรานี้มีครูมี
อาจารย์คอยแนะนำ แต่เราก็อิงชอบสิ่งนั้นเห็นใหม่ ชอบสภาวะที่เกิดขึ้นกับใจ สิ่งที่เกิดขึ้นกับใจ
นั่นเป็นนิมิต เป็นความรู้ต่างๆ นั่นเป็นสิ่งเครื่องล่อทั้งนั้นเลย ล่อให้เราหลงออกจากนอกทาง

เราจะเข้าทางของเรา คือทางมรรคอรียสัจจัง ความสงบของใจ ถ้าใจไม่สงบเข้ามา มันจะ
เป็นสิ่งที่ว่า อาการภายนอก อาการภายนอกเหมือนกับเงา เงากับร่างกาย ร่างกายมีอยู่ สภาวะจิตมี
อยู่ สภาวะจิตมีอยู่มีความรู้สึกอยู่ที่จิตนั้นใช่ใหม่ แล้วเวลาเราโดนแดด เราจะมีเงาของร่างกายของ
เรา นี่ก็เหมือนกัน ความเห็นของใจ ความคิดของใจนั้นเป็นเงาเท่านั้น ไม่ใช่เป็นร่างกาย ไม่ใช่ตัว
จิต อาการของใจเป็นอาการของใจ ใจเป็นใจอย่างหนึ่ง

นี่การประพฤติปฏิบัติเริ่มต้น เริ่มต้นกิเลสมันแผ่กิ่งก้านสาขานี้มันกว้างขวางมาก มันยึดมัน
ถือมันไปหมด นี่ความสงบของใจเข้ามามันถึงทำยาก เริ่มต้นยากยากตรงนี้ ยากตรงเริ่มต้นก้าวแรก
นี่ ถ้าก้าวแรกก้าวผ่านไปแล้ว ก้าว ๒ ก้าว ๓ เราจะก้าวตลอด ก้าวได้ง่ายขึ้น การศึกษาเล่าเรียน
เหมือนกัน พื้นฐาน การปูพื้นฐาน เด็กๆ นี่การเรียนพื้นฐานต้องปูมาหลายปีเลย กว่าจะสะกด
ตัวอักษรได้ต่างๆ แต่พอเขียนได้แล้วมันจะคล่องแคล่วว่องไว กลับตาเขียนก็เขียนได้ ถ้าคนขีด
เขียนแล้วด้วยความชำนาญ

นี่เหมือนกัน มันจะเกิดขึ้นมาได้ตรงที่ว่าเราจะฝึกหัดใจของเราขึ้นมาให้มันสงบเข้ามา ถ้า
สงบเข้ามาแล้วมันจะเป็นประโยชน์กับเรา เป็นประโยชน์กับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะมีความสุข
ก่อน ความสงบของใจนี่คือความสุขของใจเกิดขึ้นจากใจ หัวใจมันมีความเร่าร้อน มีความต้องการ
แสวงหา แล้วเราก็แสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อความพอใจของมัน คิดว่าสิ่งนั้นเป็นที่พึงของใจ คิดว่า
ความพอใจ คิดว่าสิ่งที่เป็นที่พึ่งนั้นจะสมประโยชน์กับใจให้มีความสุข

ไม่ใช่เลย เราต้องละต่างหาก ธรรมนี่คือต้องละ ต้องวาง ถ้าต้องละต้องวางแล้วสิ่งนั้นมัน
เป็นประโยชน์เห็นใหม่ มันเป็นประโยชน์กับโลกเขา แต่ไม่เป็นประโยชน์กับเราเลย บางอย่างนี้
ปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยนี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ปฏิเสธ แต่สิ่งที่เกินกว่านั้นมันไม่ใช่
เครื่องอยู่อาศัย มันเป็นสิ่งกดถ่วง ถ้าเราไปเอาสิ่งนั้นมากกดถ่วงใจ มันก็จะเป็นการมณั้ที่ว่า ทำให้
เป็นการระรุงรังไป

สิ่งที่เป็นภาระรุงรังจะไม่สะดวกในการประพฤติปฏิบัติ เราถึงต้องให้มีบริวาร ๘ พระนี้ เหมือนนก บินขาดมันที่ไหนแล้วรูดลงไป เหมือนนกบินไปเลย นี่ชีวิตเป็นแบบนั้น อิสระขนาด นั้นนะ แต่อิสระจากภายนอก อิสระจากธรรมเนียมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าห่วงนะ รื้อสัตว์ชนสัตว์นี้อยากให้สัตว์พ้นไปมาก ถึงวางธรรมไว้ให้ เราก้าวเดินไป

แต่กิเลสเราไปคว้าเอาเอง สิ่งใดก็เป็นความจำเป็นฯ ถ้าสิ่งใดก็เป็นความจำเป็นมันก็สะสม สะสมมันก็ทำให้สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่เป็นการไปตลอดเลย แล้วถ้ามันเป็นภาระแล้ว หัวใจมันก็ต้องมี การแบกหาม แล้วมันจะทำความสงบเข้ามาได้อย่างไร นั่นก็มีความจำเป็น นี่ก็มีความจำเป็น ออกไปข้างนอกหมดเลย แต่มันจะย้อนกลับขึ้นมา มีความจำเป็นของโลกเขา ให้เป็นความจำเป็น ของโลกเขา ไม่ใช่ความจำเป็นของเรา

ความจำเป็นของเราคือการดำรงชีวิตนะ หยอดน้ำมันเหมือนกับให้ล้อเกวียนมัน เคลื่อนไหวไปเท่านั้นเอง ชีวิตนี้อยู่เท่านั้น อยู่เพื่อต้องการชำระกิเลส อยู่เพราะต้องการทำลาย ชาติปิ ทุกขา ชาติความเกิดเป็นทุกอย่างยิ่ง แล้วเครื่องมือที่จะทำลายมันจะไปอยู่ที่ไหน นั่นนะ เครื่องมือที่จะทำลายต้องมีความสงบของใจ มันถึงจะออกจากโลก สิ่งที่จะออกจากโลกนี้เป็น โลก กุศฺตระ สิ่งที่เป็น โลก กุศฺตระมันต้องเป็นธรรมเหนือโลก สิ่งที่เราทำกันอยู่นี้เป็นธรรมในโลก

ธรรมออกมาจากใจ ใจนี้ธรรมเคลื่อนไหวออกมามันก็เป็นเงาของใจ เงาของใจเป็นอาการ ของใจ นี่มันเป็นเรื่องของโลก โลกเขาทำอย่างนั้น ผู้ที่เป็นนักบริหารก็ใช้ปัญญาเหมือนกัน เขา บริหารงานของเขา เขาใช้ปัญญาของเขา เขาก็ใช้ปัญญาอย่างนี้เหมือนกัน นี่ปัญญาของโลกเขา

เรื่องของโลกมันเป็นเรื่องของโลก เราถึงทำความสงบของใจขึ้นมา เปลี่ยนจากโลกให้เป็น ธรรม เปลี่ยนจากโลก ความคิดของโลกเป็นสุตมยปัญญา มันต้องก้าวเดินจากตรงนี้ พื้นฐานนี้ ออกไป รู้จากตรงนี้แล้วให้มันจริงตลอดไป แล้วจะพ้นจากความครอบงำของกิเลส รู้จากตรงนี้ แล้วซึมมวิจัย เห็นใหม่ ตรีกธรรมฯ ตรีกความคิดของเรา คิดธรรมขึ้นมาข้อหนึ่ง แล้วก็ตรีก ไคร์ครวญประสาธธรรม มันก็เป็นธรรมส่วนหนึ่ง แต่เป็นธรรมส่วนหยาบ ธรรมเพื่อจะพ้นออกจาก โลก ตรีกธรรม วิจัยธรรม มันเป็นโพชฌงค์เหมือนกัน แต่มันตรีกธรรม วิจัยธรรม เพื่อจะให้ใจมัน ถอดถอนเข้ามา ถอดเสี้ยนถอดหนามให้มันเย็นสงบใจเข้ามา

เพราะใจนี้มันเร่าร้อน ใจนี้มันเป็นสิ่งที่เป็นกระหาย ใจที่มันรับรู้สิ่งต่างๆ แล้วมันแบกรับ เป็นความภาวระรุงรังโดยธรรมชาติของมัน โดยธรรมชาติของใจเป็นแบบนั้น ใจเป็นธาตุรู้ รู้สิ่งต่างๆ แล้วยึด ยึดตลอดไป เพราะมันหิวโหย มันไม่เคยอิ่มเคยเต็มมา มันหิวโหย มันเป็นเรื่องที่ธรรมชาติที่ว่ามันซึมซับไปทุกๆ อย่างเลย แล้วยึดของมันๆ ยึดต่างๆ แล้วเราก็อึด

พอศึกษาธรรม เราก็อู้ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม พอยึดธรรมมันก็ปล่อยวางส่วนหนึ่งๆ มันปล่อยวางเพราะอะไร เพราะมันปล่อยวางจากโลก ปล่อยวางจากความคิดของโลกมาเป็นความคิดของธรรม ธรรมอันนี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก เราศึกษามาแล้ว เราเข้าใจมา แล้วมันก็ปล่อยสิ่งนั้น จากโลกเป็นธรรม แต่ก็ยังเป็นอาการของเงาเหมือนกัน

เงาเงา เงาปล่อยจากสิ่งหนึ่งไปยึดอีกสิ่งหนึ่ง แต่ต้องอาศัยสิ่งนี้เป็นพื้นฐาน ปล่อยจากอารมณ์โลกมาเป็นอารมณ์ของธรรม แต่มันก็ยังเป็นเงาอยู่ ก็ยังเป็นเงาอยู่ เป็นการก้าวเดิน พยายามทำพื้นฐานนี้ให้แน่น สิ่งที่แน่นมันสงบตัวบ่อยครั้งเข้าๆ จนเป็นสัมมาสมาธิ ความสงบครั้งหนึ่ง เป็นความสงบของใจครั้งหนึ่ง มันก็มีความชุ่มเย็นใจครั้งหนึ่ง แล้วมันก็เสื่อมไป

สิ่งที่มันเสื่อมไปเพราะเรายังไม่มีความชำนาญ เรามีความชำนาญในวสี ในการทรงใจไว้ เราพยายามทำใจของเรา พยายามตั้งสติไว้ แล้วเราใส่ความเพียรเข้าไป ความเพียรนี้เร่งเข้าไปๆ เร่งตลอดไป แล้วมันจะเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาให้ได้ มันเป็นไปไม่ได้ ในเมื่อเราอยู่ในท่ามกลางของแสงแดด มันต้องมีอากาศ มันต้องร้อนแน่นอน เราพยายามใช้ตะบะธรรมแผดเผาหัวใจ ทำไมหัวใจมันจะสงบไม่ได้ หัวใจมันต้องสงบได้สิ

ความทุกข์ของมัน ความขุ่นข้องของใจ มันติดอยู่สิ่งนั้น มันเป็นอารมณ์ดิบๆ สิ่งของมันเป็นดิบๆ กิเลสดิบๆ ครอบคลุมไว้อย่างมิดชิด เพราะเรารู้สภาวะธรรม แต่ไม่ใช่สภาวะธรรมที่จะเพิกสิ่งนี้ออกได้ มันถึงว่ามันถึงสงบไม่ได้ วิชยธรรมก็วิชยธรรมไปอย่างนั้น ปล่อยวางเข้ามาๆ เดี่ยวมันก็ออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ รับรู้ตลอดไป รับรู้คือว่าอารมณ์โลก ออกไปโลก เพราะใจมันยังเป็นโลกอยู่ สิ่งที่ใจเป็นโลกอยู่นี้ กำลังของมันมาก กำลังของมันมากมันต้องหลุดออกไป แล้วคิดออกไป

เราถึงว่า บางทีถึงกับโมโหตัวเองนะ เวลาเราทำประพฤติกปฏิบัติ ทำไมเราไม่ต้องการสิ่งนี้ ทำไมมันเกิดกับเราได้ เราทำไมหักห้ามใจของเราไม่ได้ ไม่ต้องการ รู้ว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ผิดพลาด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็สอนไว้แล้วว่าให้มีสติสัมปชัญญะ สิ่งใดที่เป็นมโนกรรม สิ่งใดที่คิดเป็นอกุศลต้องปล่อยวาง...ก็รู้ รู้เหมือนกัน แต่รู้ด้วยการครอบงำของกิเลส รู้ แต่ไม่สามารถบีบ

ปองได้ ถึงต้องมีการฝึกฝนใจ การฝึกฝน การทำสมาธิ การทำจิตให้สงบนี้มันเป็นการฝึกฝน การฝึกฝนนี้เป็นมรรค เป็นความเพียรชอบ เราขาดตรงนี้กันทั้งหมด

ระยะทางของการก้าวเดินไป ถ้าเราได้ก้าวเดินก้าวแรก ระยะทางจะสั้นมาจากก้าวแรกนั้น จะสั้นเข้ามาๆ ระยะทางจะสั้นเข้ามาเพราะเราก้าวเดินตลอดไป จะทุกข์ยากขนาดไหน หน้าที่ของเราคือก้าวเดิน จะเป็นอย่างไร จะเลือกอย่างไรนั้นมันเป็นสภาวะของเขา เรื่องของเขา เรื่องของเราคือเรื่องของใจเรา เรื่องของเราคือเรื่องแก้ไขเรา

เราเท่านั้นจะปลดปล่อยหัวใจของเรา ธรรมจะเกิดขึ้นมานะ มรรคอรียสัจจะเกิดขึ้นมาท่ามกลางหัวใจของเรา ถ้าหัวใจของเราเกิดขึ้นมาในความสงบของใจ ชำนาญเข้ามาๆ ชำนาญจนประคองได้ สิ่งที่ประคองได้มันถึงจะยกขึ้นเป็นงานได้ ถ้ามันไม่สามารถ เรายังรักษาใจของเราไม่ได้ สมาธิของเราไม่มั่นคง เราจะทำงานไปตรงไหน

ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ วิจัยธรรมก็เหมือนกัน เราพยายามวิจัยธรรมขึ้นมา ธรรมข้อไหนก็ได้ ใจติดเกี่ยวกับสิ่งใด ปลดปล่อยสิ่งนั้นด้วยสติ ปลดปล่อยสิ่งที่มันคิดนั้นนะ ปลดปล่อยเงาอันนั้นนะ ปลดปล่อยเงาออกไป เวลามันคิดสิ่งใด สิ่งนั้นก็คิดตามไปโดยสติสัมปชัญญะ พอสิ้นสุดของความคิดมันก็จบ จบแล้วมันก็คิดใหม่ บางทีก็คิดเรื่องเดิมซ้ำอยู่ บางทีก็คิดเรื่องใหม่ นี่ธรรมวิจัย วิจัยเข้ามาอย่างนั้น ให้มันรู้ความเป็นไปของจิตอย่างนั้น มันจะเห็นความมหัศจรรย์ของมัน อ้อ! มันเป็นเหมือนเครื่องยนต์ที่มันหมุนไปรอบหนึ่งก็มีพลังงานไปรอบหนึ่ง

พลังงานก็คือความที่เราคิดสิ่งใดแล้วเราก็มีอารมณ์ไปร่วมใจ ดีหรือไม่ดี พอใจหรือไม่พอใจ อารมณ์ร่วมอันนี้มันพลังงานรอบหนึ่ง พลังงานตัวนี้ ถ้าเราพอใจ เราผลอ มันก็คิดรอบใหม่ต่อไปๆ ถ้ามันหยุดได้โดยธรรมชาติของมัน แล้วสติเรายังยังได้ เห็นใหม่ นี่หยุดเหมือนกัน หยุดสิ่งนี้ ปัญญาอบรมสมาธิเป็นปัญญาวิมุตตินี้ สมาธิจะไม่ลึกเหมือนกับเจโตฯ

ถ้าเจโตฯ ต้องทำความสงบของใจ ใจต้องกำหนดพุทโธๆ สงบของใจเพื่อพิจารณากาย สิ่งที่พิจารณาากายนั้นเป็นเรื่องของจริตนิสสัย เรื่องของอำนาจาสนา ถึงสติปัญญา ๔ แล้วแต่ความเป็นไป ถ้าเป็นพิจารณาากายนั้นต้องทำความสงบของใจ ชำนาญในวสี จนจิตสงบเข้ามาตั้งมั่น จนตั้งมั่นแล้วยกขึ้นวิปัสสนากาย แต่ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติ พิจารณาธรรมวิจัย ใจนี้วิจัยธรรมเข้ามาแล้ว มันจะปล่อยวางเข้ามาๆ

สังเกตเอา สังเกตเอานี่คือความรอบคอบ ไม่สุกเอาเผากิน ต้องตรวจสอบ ต้องรอบคอบกับการประพฤติปฏิบัติของเราตลอดไป มันจะละเอียดเข้ามาขนาดไหน หน้าที่ของเราคือมีสติแล้วใคร่ครวญตลอดไป นี่คืองานของเรา งานของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะยากเข้าขนาดไหน มันเป็นความหยาบ แล้วมันจะละเอียดเข้ามาๆ จากงานหยาบๆ ของโลกเขา คือการใช้พลังงานใช้ร่างกายทำนั่นเป็นงานของโลก

แต่งงานของธรรม กื่องานทำเรื่องของใจ ทำเรื่องของใจต้องใช้สติ มันละเอียดอ่อนเข้ามาเป็นงานภายใน จะเหนื่อยมาก จะตั้งสติ แล้วเวลาฟุ้งอยู่นี่เป็นความเหนื่อยมาก เรานั่งสมาธิอยู่บางทีเหงื่อแตกเป็นเม็ดๆ เลย นี่เป็นการพลังงานของใจทำงาน มันมีความเหนื่อยมาก แต่มันเป็นความละเอียดอ่อนที่ต้องใช้สติ แล้วพยายามใคร่ครวญตลอดไป

ใคร่ครวญสิ่งนี้เข้ามา ปล่อยวางสิ่งนี้เข้ามาๆ มันคิดสิ่งใด จับอารมณ์ของตัวให้ได้ คิดในเรื่องของอาหารก็ดูว่าสิ่งนี้ทำไมสิ่งนี้ต้องทาน สิ่งใดเป็นอาหารต้องฉันมันอย่างนั้นหรือ ถ้าเราไม่ฉันอย่างนั้นได้ไหม เราเพียงหาแง่ให้เราได้ใคร่ครวญ ถ้าเราไม่มีแง่มุมให้เราเริ่มต้นตรงไหน เราจะไม่เริ่มต้นไม่ได้ อาหารมันเป็นสิ่งที่ว่าจำเป็นกับร่างกาย ถูกต้องไหม? จริง มันเป็นความจำเป็นกับร่างกาย เพราะมันต้องใช้พลังงานให้ร่างกายนี้ทรงอยู่ได้

แต่มันมีความกังวลในอาหารนั้นนะ มันเป็นอุปาทาน สิ่งทีกังวลในอาหารนั้น ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้วไม่กินก็ได้ เป็นมือเป็นคราวไป ไม่ตายหรือ เราจะตัดกิเลส เราจะฝืนกิเลสนี้ ไม่กินก็ได้ อยากรกินสิ่งใด สิ่งนั้นเอาวางไว้ แล้วไม่กิน ไม่ฉันสิ่งนั้น วางสิ่งนั้นไว้ เราไปฉันอย่างอื่น พอทรงชีวิตอยู่ได้ แล้วพอเราผ่านสิ่งนี้ไป มันจะมีความภูมิใจใจ นี่เราฝืนกิเลสได้แล้ว เราฝืนกิเลส ถ้าฝืนกิเลสได้ กิเลสมันก็จะเริ่มขยับตัว เริ่มไม่ควบคุมเรา

นี่รู้จริง รู้จริงจากการประพฤติปฏิบัติ ไม่ใช่รู้จริงจากตำรา รู้จริงจากตำราอย่างหนึ่ง รู้จริงจากการประพฤติปฏิบัติ การชนะตนเองเป็นครั้งเป็นคราวไป ชนะตนเองนะ สามารถฝืนว่าไม่ใช้พลังงานอันนั้นก็ได้อ แล้วร่างกายก็ไม่เห็นแตกดับ สิ่งที่ไม่แตกดับมันจะสอนใจ สอนใจไปเรื่อย นี่ใจได้กินธรรม ธรรมของผู้ประพฤติปฏิบัติ มันอาจหาญรื่นเริง รื่นเริงตรงนี้ไง

รื่นเริงตรงเราชนะเราหนหนึ่ง เราก็มีความภูมิใจของเรา แล้วเราจะทำต่อไป พยายามต่อไป จนเห็นใจ เห็นว่าสิ่งที่เกาะเกี่ยวนี้มันเกาะเกี่ยวด้วยรูป รส กลิ่น เสียง ต่างหาก ใจเกาะเกี่ยวรูป รส กลิ่น เสียง แล้วจิตนี้มันถึงไม่ตั้งมั่น เราถึงไม่สามารถเดินการงานได้ งานของเราถึงไม่ได้ก้าวเดิน

ไปโดยสมความประสงค์ของเรา เพราะใจของเรามันวอกวากับสิ่งนี้ มันเกาะเกี่ยวกับสิ่งนี้ มันถึงเป็นปฏุชน ปฏุชนนี้ติดไปทุกอย่าง ติดกับอาการต่างๆ ติดกับรสชาติของอาหาร ติดกับรูป รส กลิ่น เสียง ติดพอใจไปทุกอย่างเลย

แล้วเวลาลึ่งนั้นกระทบทีหนึ่งก็กระเพื่อมหัวใจ หัวใจก็เคลื่อนตามลึ่งนั้นไปตลอด ลึ่งนั้นก็หลุดระชากหัวใจไปตลอด เคี้ยวสงบ เคี้ยวฟุ้งชานอยู่อย่างนั้น เราต้องพยายามใคร่ครวญ พยายามไล่ดื้อนเข้ามา คูใจของเราด้วยสติเข้าไป ควบคุมใจเข้าไปตลอดเวลา งานของเราอยู่อย่างนี้ แล้วมันจะเห็นส่วนที่ติดเลย พอเห็นส่วนที่ติดมันจะปล่อยวางลึ่งนั้นได้ด้วยอุปาทาน พอปล่อยวางลึ่งนั้นได้ด้วยตามความเป็นจริง นั่นนะ กัลยาณปฏุชน นี่มันถึงจะมีสัมมาสมาธิ ควบคุมสมาธิได้ง่าย เพราะว่ามันจะตัดบ่วงของมาร บ่วงของมารที่ทำให้ใจของเราติดข้องไปกับรูป รส กลิ่น เสียง

รูป รส กลิ่น เสียงนี้เป็นอาหารของใจ แล้วจะล่อใจให้กินอาหาร แล้วใจนี้มันก็กินอาหารของมันมาโดยกึภพกึชาติก็ไมรู้ มันเป็นธรรมชาติของมัน เหมือนกับขั้วบวก ขั้วลบของไฟ มันเข้าหากันไม่ได้ มันต้องสปาร์กกันทันทีเลย

นี้ก็เหมือนกัน รูป รส กลิ่น เสียงนี้เป็นอาหารของใจ ใจมันต้องกินอาหารลึ่งนี้เป็นธรรมชาติของมัน มันเคยใจอยู่แล้ว มันก็ต้องเสวยอารมณ์กันไปตลอดเวลา ลึ่งที่เสวยอารมณ์กันไปในี่มันก็เป็นเหยื่อ เป็นเหยื่อ เป็นบ่วงของมาร ทำให้ใจนี้เกาะเกี่ยวกับลึ่งนั้นไปตลอด เราชนะบ่อยครั้งเข้าๆ ปล่อยเห็นสภาวะตามนี้ จนมันปล่อยวางโดยสมุจเฉทปหาน สมุจเฉทปหานโดยธรรมชาติเลยนะ

นี่เป็นการดับอุปาทาน มันจะเป็นกัลยาณปฏุชน ลึ่งนี้จะเป็นกัลยาณปฏุชน แล้วควบคุมใจได้โดยธรรมชาติเลย ลึ่งนี้ควบคุมใจได้โดยธรรมชาติ นี่สัมมาสมาธิเกิดตรงนี้ไง ลึ่งนี้เป็นใจตั้งมั่น เพราะใจนี้จะไม่ไปตามรูป รส กลิ่น เสียงนั้นแล้ว เพราะสติสัมปชัญญะพร้อมมูลเลย แล้วยกขึ้นวิปัสสนา คูใจของเราอีกทีหนึ่ง ถ้ารู้จริง กิเลสมันจะครอบคลุมขนาดไหน เราก็พยายามใช้ความรอบคอบของเรา ย้อนกลับเข้ามา

ถ้าย้อนกลับเข้ามา ตรงนี้จะเริ่มเป็นงานแล้ว งานในการวิปัสสนากาย เราจิตตั้งมั่นแล้ว เราพิจารณากายได้ เราพิจารณากายไป ถ้าจิตตั้งมั่นอย่างนี้แล้ว มันมีความชำนาญแล้ว เราก็พิจารณาจิตก็ได้ จิตคือขันธที่มันติดข้องไปนะ ความคิด ถ้าขัมมวิจยะ คูความคิดที่มันคิดออกมา มันคิดออกมาได้อย่างไร

ทุกอย่างต้องมีเหตุมีผล เหตุและผลนี่คือธรรมชาติ อริยสัจอยู่ตรงนี้ไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ พระอัสสชิบอกพระสารีบุตร “ผลต่างๆ เกิดมาจากเหตุ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้ระงับเหตุ นั่น ตัดที่เหตุ นั่น” เหตุที่ใจมันไปเกาะเกี่ยวกับร่างกาย กับจิตใจ มันเกิดอย่างไร

จิตมันกระเพื่อมออกมา มันออกมารับรู้ ถ้าเราจับต้องได้ เห็นอาการของใจกระเพื่อมออกมาชัดที่ขั้นที่ สำคัญๆ เกิดขึ้นก่อนแล้วสังขารปรุงแต่ง จับต้องสิ่งนี้ได้ มันก็เป็นการวิปัสสนา เป็นวิปัสสนาในการรู้แจ้ง รู้แจ้งแทงตลอด รู้จริง รู้แจ้ง แล้วกิเลสจะลื่นออกไปจากใจ ถ้ารู้ไม่แจ้ง รู้จริง จริงส่วนหนึ่ง แต่ไม่แจ้งแทงตลอด สิ่งที่ไม่แจ้งแทงตลอดนี้กิเลสมันครอบงำได้

สิ่งที่กิเลสครอบงำอยู่ มันจะว่าง มันจะมีความรู้ขนาดไหน มันจะปล่อยวางขนาดไหน มันปล่อยวางมาในวงของกิเลสไป กิเลสมันยังอยู่ในหัวใจ ถ้ากิเลสขาดออกไปจากหัวใจ มันเป็นสัจจะความจริง ธรรมะนี้เป็นของจริงอยู่โดยธรรมชาติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ธรรมนี้เท่านั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่ประดิษฐ์ธรรมนี้ขึ้นมานะ ธรรมนี้มีอยู่แล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ๆ ก็มาตรัสรู้สิ่งนี้เหมือนกัน นี่มันถึงเป็นสัจจะความจริง เป็นอริยสัจ เป็นความจริงอันสูงสุดส่วนที่มีอยู่ในหัวใจของสัตว์โลก

ถ้าสัตว์โลกมีหัวใจอยู่ มันจะมีสภาวะสิ่งนี้อยู่ในหัวใจ แต่ไม่มีใครสามารถเข้าไปค้นคว้าได้ ใจ สิ่งนี้มันเกาะเกี่ยวอยู่ ถ้ามันปล่อยวาง กิเลสมันอยู่อย่างนี้ กิเลสอย่างหยาบ สิ่งนี้ยังเป็นกิเลสอย่างหยาบ แต่มันเป็นเหมือนกับสุคติวิสัยพวกเราจะประพาศปฏิบัติเลย มันจะสุคติวิสัยไปไหน ในเมื่อมันบิบบี้สีไฟ มันก็เหมือนกับเราจับเชือกเห็นไหม ปลายเชือกนั้นผูกด้วยโค เรานี้เราดึงเชือกอยู่ เราจับเชือกเราลากโคมาได้ เราสาวไปนี่ต้องถึงตัวโค เพราะโคนี้ผูกอยู่ที่เชือก

อันนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อเราสามารถทำความเข้าใจ เราจับใจได้ จับใจคืออาการของใจ เป็นกัลยาณปุถุชน นั่นคือตัวใจ จับตัวหัวใจได้เป็นใจตั้งมั่น เป็นสัมมาสมาธิ ถ้าเราสาวเข้าไป มันก็จะไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม สิ่งนี้ต้องสาวเข้าไปได้ แต่ใช้วิปัสสนา ใช้ความใคร่ครวญของเรา ใช้ความรอบคอบของเรา พลิกแพลงสิ่งนี้ให้เกิดขึ้นมาให้ได้

ถ้าสิ่งนี้เกิดขึ้นมาได้ มันก็เป็นวิปัสสนา มันก็เป็นการรู้แจ้ง มันต้องรู้แจ้งด้วยเหตุด้วยผล ด้วยการปล่อยวางตามความเป็นจริงของเหตุของผลนั้น ไม่ใช่ปล่อยวางตามความเป็นจริง

จากความนึกคิด ความเห็นของเรา ความเห็นของกิเลสมันจะสร้างสถานะ สร้างภาพของใจให้เป็น
อย่างนั้น แล้วเราก็เออออกไปไง นี่กิเลสทำให้เราเออออกไปกับสิ่งนั้น

เพราะเขาสร้างภาพขึ้นมาเอง กิเลสเป็นผู้สร้างภาพเอง แล้วกิเลสก็มาเสนอเราเอง แล้วเราก็
เชื่อกิเลสเราเอง มันไม่ใช่เป็นสภาวะธรรมเลย ถ้าเป็นสภาวะธรรม สภาวะธรรมต้องมีการจับต้อง มัน
จับต้องขึ้นมา คือว่ามันเป็นมรรค สิ่งที่เป็นมรรค เป็นความเพียรชอบ เป็นงานชอบ ชอบตรงไหน
งานชอบของสมณะ มันก็ชอบของสมณะ ชอบของสมณะคือการใคร่ครวญธรรมะเข้ามา นั่นล่ะเรา
ใคร่ครวญธรรมะมันก็เป็นความชอบ ชอบในวงของสัมมาสมาธิ

ถ้ามันชอบในวงของวิปัสสนา ถ้าชอบในวงของวิปัสสนานี้มันต้องเป็นงานในการ
วิปัสสนา สติปัฏฐาน ๔ สติปัฏฐาน ๔ ตามความเห็นของใจ ไม่ใช่สติปัฏฐาน ๔ ในตำรา ถ้าสติปัฏ
ฐาน ๔ ในตำรา ภาย เวทนา จิต ธรรม ทุกคนก็รู้ แต่เป็นอาการของโลกียะ เป็นอาการของโลกเขา
ถ้าจิตมันไม่สงบพอ มันจะทำงานได้อย่างไร

ดูอย่างมิด อย่างเครื่องมือแพทย์ ถ้าเราไม่ได้ทำความสะอาด เราไปใช้งานได้ไหม เครื่องมือ
แพทย์ถ้าเราไม่ได้ทำความสะอาด เราไม่ได้อบมัน เราไปใช้นี้มันจะติดเชื้อ แล้วคนใช้นั้นจะติดเชื้อ
คนใช้นั้นจะต้องเป็นโรคหนักเข้าไปกว่านั้นอีก มีโรคซ่อนเข้าไปหนักเข้าไปๆ เพราะอันนั้นติด
เชื้อ

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อหัวใจของเรามันเป็นโลกียะ มันเป็นความคิด เป็นความผูกมัดของใจ
ใจคิดอย่างนั้น ใจยึดมันอย่างนั้น ยึดในความเห็นของเรา แล้วเราเอาสิ่งนั้นวิปัสสนา มันก็ติดเชื้อ
ติดเชื้อของกิเลส กิเลสก็สร้างภาพว่าปล่อยวางแล้ว ปล่อยวางอย่างนั้นแล้ว ภาพนั้นก็เกิดขึ้นมาจาก
หัวใจของเรา นี่กิเลสครอบงำใจ รู้ไม่จริง ถ้ารู้ไม่จริง กิเลสครอบงำอยู่ มันจะไม่ได้ผลตาม
ความเห็นของเรา

ถ้าเรารู้จริงขึ้นมา เรารู้จริงแล้วต้องรู้แจ้ง รู้จริงขึ้นมา จริงตามความเห็น คือเราปล่อยสภาวะ
สิ่งต่างๆ เข้ามา จากโลกียะ คือเอาเครื่องมือแพทย์ เอาเครื่องมือของเรา คือว่าธรรมมันจะเกิด
เครื่องมือคือมรรคอริยสังขัง ความเพียรชอบ การงานชอบ สติสัมปชัญญะชอบ ชอบสิ่งต่างๆ นั่น
คือการทำจากเรื่องของโลกียะ คือเชื้อของมันที่ติดอยู่ในโลก ทำให้สะอาดเข้ามา

แล้วสะอาดเข้ามาแล้ว พอสิ่งนี้สะอาดเข้ามา เครื่องมือแพทย์ ถ้าแพทย์ไม่ใช่เครื่องมือชิ้น ผ่าตัด คนไข้จะหายไหม? คนไข้จะหายไม่ได้เลย ถ้าเราไม่ใช่เครื่องมือแพทย์นั้นผ่าตัดเพื่อทำลาย ให้คนไข้นั้นหาย อันนี้ก็เหมือนกัน เหตุกับผลมันอยู่ตรงนี้ไง อยู่ตรงที่ว่าเราจะใช้เครื่องมือของเรา คือมรรคของเราเกิดขึ้นใหม่ ถ้ามรรคของเราเกิดขึ้นมา คือเครื่องมือของเรามีอยู่ แล้วเราใช้มรรค ของเราทำลายกาย ทำลายเวทนา ทำลายจิต ทำลายธรรม ทำลายให้มันเป็นอนัตตา สิ่งนี้เป็นอนัตตา โดยธรรมชาติของเขา

มันน่าสลดสังเวชว่าสรรพสิ่งนี้มันมีจริง ของจริงมีอยู่ตรงหน้า แต่เราไม่สามารถรู้จริงตาม ความเป็นจริง เรารู้ตามกิเลส เรารู้โดยความครองงำ ของสิ่งนี้มีอยู่ซึ่งๆ หน้าเลย แต่เรากันคว้าไม่ได้ แล้วเราก็อำทำอะไรไม่ได้ แล้วเราก็คงจะต้องเกิดต้องตายไปตามวัฏวน ตามสภาวะอย่างนั้น

ของอยู่กับเรา ทำไมเราทำไม่ได้ล่ะ เราทำไม่ได้เพราะเราไม่จริง ถ้าเราไม่จริง ความรู้จริงก็ ส่วนหนึ่ง ความจริงก็ส่วนหนึ่ง ธรรมนี้เป็นความจริงสุดส่วน ความจริงอย่างนี้เป็นความจริง แน่นอน สภาวะธรรมจริง เราเห็นธรรมสมควรแก่ธรรม เราต้องเห็นสภาวะธรรม ถ้าเราเห็น สภาวะธรรม เราเข้าใจสภาวะธรรม เราจะไม่วิโคณกิเลสครอบงำ เพราะเรารู้แจ้ง

ถ้าเรารู้แจ้ง เราปล่อยวางทุกอย่างแล้ว สิ่งใดจะครอบงำเราได้ เพราะรู้หมด เรารู้หมดทะลุ ปรุโปร่งทุกอย่างเลย รู้ทุกส่วนของกิเลสที่มันจะหลอกด้วย มันสร้างสภาวะแบบนี้มันก็จะหลอก เราให้เราเชื่อมั่น ถ้าเราเชื่อมั่น เราก็ออยู่ในใต้อำนาจของมัน เดียวมันก็เป็นอนิจจัง ถ้าอยู่ในอำนาจ ของกิเลส คืออยู่ในกฎของอนิจจัง สิ่งที่เป็นอนิจจังแล้วมันก็จะแปรสภาวะ มันก็เคลื่อนไปตลอด สิ่งที่เคลื่อนไปตลอดนั่นนะ มันก็ไม่เห็นสภาวะจริง เห็นไหม

เพราะเราไม่จริง ถ้าเราจริงขึ้นมา ทำความสงบของใจเข้ามาได้ มันก็จริงส่วนหนึ่ง จริงส่วน หนึ่งของโลกุตตระ แล้วโลกุตตระก็จะเห็นสภาวะตั้งร่างกายขึ้นมา สิ่งที่เป็นพิจารณากายจะเห็น กาย แล้วกายจะแปรสภาพถ้ากำลังพอ ถ้ากำลังไม่พอ ปล่อยวาง กลับมาทำความสงบของใจ สร้าง ฐานขึ้นมา เครื่องมือที่ต้องให้คม ต้องให้กล้า เครื่องมือมันทื่อ มีคมมันไม่คม เราต้องลับให้คม คม แล้วต้องทำความสะอาดด้วย ต้องให้เป็นโลกุตตระตลอดไป

สิ่งที่เป็นโลกุตตระคือจะแยกออก แยกแยะออกสิ่งนี้ สิ่งที่เป็นปัญญาของเรา จำเอาไว้เลย ผู้ ที่ประพฤติปฏิบัติใหม่ ปัญญาที่เกิดขึ้นนี้เป็นโลกียะล้วนๆ เป็นเรื่องของโลกียะทั้งหมด มันจะ ใคร่ครวญธรรมขนาดไหน มันก็ใคร่ครวญเพื่อความปล่อยวาง เพราะเรายังไม่ได้จับ จับเรื่องกาย

เรื่องเวทนา เรื่องจิตได้ นี่เราปล่อยวางสิ่งนั้นเข้ามาๆ ต้องคิดให้ลึกเข้าไปเรื่อยๆ คิดให้ลึกเข้าไปๆ เปลี่ยนสภาวะจากสิ่งที่ติดเชื่อนั้นให้เชื่อมั่นหมดออกไป

ถ้าเชื่อมั่นเชื่อแล้วมันจะครอบงำเรา ครอบงำเราแล้วเราก็ให้เราภาวนาอยู่ในสภาวะแบบนี้ มันกลับช้านะ เราอยากได้เร็ว อยากประพาศปฏิบัติได้ผล มันกลับไม่ได้ผล เพราะเราสุขเอาเผากิน ถ้าเราสุขเอาเผากิน เราจะได้ประโยชน์ตามความเป็นจริง สิ่งที่เป็นจริง ต้องให้สภาวะธรรมเกิดขึ้นตามความเป็นจริง

หน้าที่ของผู้ที่ประพาศปฏิบัติคือใส่ความเพียรอย่างเดียว หน้าที่ของเราประพาศปฏิบัติใส่ความเพียรเข้าไป ความเพียรเข้าไปตบะธรรมแผดเผาเข้าไป ถึงเวลาอาหารนั้นจะสุข มันต้องสุข โดยธรรมชาติของมัน สุขด้วยความพอดี ไม่ใช่สุขด้วยความคาดหวัง ถ้าสุขด้วยความคาดหวังนี้โดนกิเลสครอบงำ กิเลสครอบงำถึงไม่เป็นอิสระใจ

“รู้จริงเป็นอิสระ” จะเป็นอิสระจากกิเลสส่วนหนึ่งด้วยการแยกแยะออกไป แล้วสภาวะธรรมนั้นเกิดขึ้น ถ้าพิจารณาว่ามันจะแปรสภาพปล่อยวางๆ ปล่อยวางส่วนหนึ่ง ใจมันจะเป็นอิสระส่วนหนึ่ง นั่นนะ เหมือนกับเราผ่าตัดหนหนึ่งๆ แต่เชื่อมั่นไม่หมด เราต้องผ่าซ้ำผ่าซาก การผ่าตัดนั้นเขาผ่าหนเดียว เขาเย็บแผลแล้วมันก็จบกัน แต่ในการผ่าตัดนามธรรม เราผ่าได้เรื่อยๆ ผ่าได้ตลอดไป เพราะมันเป็นนามธรรม

สิ่งที่เป็นนามธรรม พอสัมมาสมาธิเราตั้งขึ้นมา เราก็ตั้งกายขึ้นมา นั่นก็เป็นการผ่าตัด เป็นการแยกแยะ เป็นการวิภาคะ วิภาคะให้เห็นสภาวะที่มันเป็นอนัตตา สิ่งนี้เป็นอนัตตา แต่มันโดนกิเลสครอบงำมันถึงเป็นตัวตนของเรา สิ่งที่เป็นตัวตนของเรา มันยึดมั่นถือมั่นโดยจิตได้สำนึก เราก็ไม่ยอมได้ เราก็อยากจะชนะตน ทุกคนอยากชนะตน อยากชนะกิเลสหมดเลย แต่ทุกคนแพ้ตัวเอง

ทุกคนแพ้ตัวเองเพราะกิเลสในหัวใจมีอำนาจเหนือเรา แล้วเราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา การประพาศปฏิบัติอยู่ขณะนี้เป็นการทำสภาวะธรรมให้เกิดขึ้นจากใจ สภาวะธรรมจะเกิดขึ้นจากใจ สภาวะธรรม คือสัมมาสมาธิ คือปัญญาชอบ ทุกความเพียรเป็นความเพียรชอบ ทุกอย่างเป็นสิ่งที่ชอบอยู่ สิ่งที่ชอบอยู่นั้นเป็นอาวุธ เป็นธรรมอาวุธ

สิ่งที่เป็นธรรมดาเป็นการต่อสู้กับกิเลสในหัวใจ ต้องชำระกิเลสในหัวใจ จนถึงที่สุดต้องทำให้มันปล่อยวางไปๆ ปล่อยวางซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนถึงที่สุดแล้วจะต้องขาด สิ่งนี้ขาด พิจารณาภายในก็เหมือนกัน พิจารณาจิตก็เหมือนกัน พิจารณาขั้น ๕ ขั้น ๕ เป็นสภาวะรวมตัวแล้วเป็นอารมณ์สิ่งที่แยกแยะ แยกแยะสิ่งนี้ออกมาแล้วมันก็จะปล่อยวางออกมา ปล่อยวางเพราะว่ามันก้าวเดินไปไม่ได้

เราขัดเอาไว้ กงล้อหมุนไป เราเอาสิ่งต่างๆ ขัดไว้ วงล้อหมุนไปไม่ได้ สติสัมปชัญญะยับยั้งไว้มันก็หยุดแล้ว แล้วเราใช้สติ ใช้มิด ใช้มรรคนี้แยกออกจากกัน ขั้นเป็นขั้น รูปเป็นรูป เวทนาเป็นเวทนา สัญญาเป็นสัญญา สังขารเป็นสังขาร ต่างอันต่างจริง ขั้น ๕ นี้ไม่ใช่มันรวมตัวกันโดยที่ว่าเป็นขั้น ๕ หรอก เกลียวเชือก ๕ เกลียวแล้วพันเป็นเกลียวเดียวกัน เป็นตัวเชือกขึ้นมา เราแยกออกมาเป็นขั้น เป็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แยกออกจากกันแล้วทำลายมันๆ ทำลายคือมันแยกแล้วมันจะเป็นไปไม่ได้ อารมณ์เกิดขึ้นไม่ได้ มันก็เห็นสภาวะตามความเป็นจริง เห็นตามความเป็นจริง เห็นบ่อยครั้งเข้า มันก็ปล่อยวางๆ จนมันขาดออกไป นั่นนะ กิเลสครอบงำไม่ได้ รู้จริง สภาวะจริงส่วนหนึ่ง

ส่วนหนึ่งในความจริงของหัวใจ แต่ความจริงมันมีความจริงอย่างหายบ อย่างกลาง อย่างละเอียด เพราะนี่เป็นสัจจะ อริยสัจจะ ความจริง มรรค ๘ ผล ๘ นี่เป็นอริยสัจจะในเรื่องการประพฤติปฏิบัติ เราจะก้าวพ้นให้เป็นอิสระ พ้นออกไปจากการครอบงำของกิเลสทั้งหมด เห็นใหม่ เราพ้นออกไปจากส่วนหนึ่ง เรามีธรรมะส่วนหนึ่ง เรารู้จริงส่วนหนึ่ง การประพฤติปฏิบัติเราจะง่ายขึ้นแล้ว ง่ายขึ้นเพราะเราก้าวเดินได้ เราฝึกซ้อมขึ้นมา

จนเหมือนนักกีฬาเคยเล่นกีฬาสิ่งใดแล้ว เล่นกีฬาสิ่งนั้นซ้ำ เล่นได้ง่าย คนไม่เคยเล่นกีฬาเลย ต้องไปฝึกฝนกติกา ก่อน แล้วว่ากติกาเขาควบคุมกันอย่างไร กีฬานี้เขาเล่นกันอย่างไร อันนี้กีฬาชีวิตนะ กีฬาชำระกิเลสนะ กีฬาสำหรับฆ่ากิเลส แล้วทำไมเราไม่ใช่นักกีฬาที่เข้มแข็งล่ะ โค้ชของเราคือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง วางไว้แล้ว แล้วเราพยายามสร้างสมขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงจะปรินิพพานไปแล้ว พระไตรปิฎกก็มีอยู่ อ่านพระไตรปิฎกเทียบเคียงพระไตรปิฎกนั้นวางไว้ก่อนๆ

เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่คือการฐานยอดเยี่ยม สิ่งนี้คือเป็นปริยัติที่ยอดเยี่ยมที่สุดแล้ว ถ้าเราทำลายสิ่งนี้แล้ว โค้ชพอใจนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะพอใจมากถ้าเรา

ประพฤติปฏิบัติแล้วสมแก่ธรรม เราทำธรรมได้ในหัวใจของเรา นี่เป็นสิ่งที่น่าปรารถนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องการรู้สัตว์ชนสัตว์ ถ้าเรารู้ใจของเรา เราทำลายหัวใจของเรา กติกานั้น ก็พานั้นเราเป็นผู้ที่ชนะ เราทำเต็มได้ นี่เป็นสิ่งที่ว่าบูชาครูบาอาจารย์เลย บูชาคุณงามความดี บูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปฏิบัติธรรมเพื่อปฏิบัติบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ไม่มีกำลังใจก็เอาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นครูเป็นอาจารย์เพื่อยึดเหนี่ยว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นครูบาอาจารย์ ท่านทุกข์มากกว่าเรา ท่านสละตั้งแต่สมบัติของท่าน ท่านสละครอบครัวของท่าน สละออกมาหมดเลย แล้วมาทุกข์มายาก สลบถึง ๓ หน ถึงสุดท้ายแล้วแทงทะลุไปหมด แทงกิเลสขาดออกไปจากใจจนหมด แล้ววางธรรมไว้ แล้วเราก็ก้าวเดินธรรมของเรา แล้วเราทำของเราขึ้นมาจนสมกับใจของเรา

ชำระกิเลสส่วนหนึ่ง เห็นไหม ส่วนหนึ่งต้องทำลายออกไป การก้าวเดินก็ง่ายขึ้นไป กิฬานี้เกิดขึ้นมาจากหัวใจแล้วเราก็ก้าวเดินต่อไปเพื่อจะชำระสิ่งที่ละเอียดเข้าไป พิจารณากายก็เป็นกาย พิจารณาจิตก็เป็นจิต ได้ทั้งหมด สติปัญญา ๔ ได้ทั้งหมด ทำความสงบของใจเหมือนกัน ใจสงบสูงขึ้น สงบสูงขึ้นมันก็เป็นสัมมาสมาธิในส่วนสูงขึ้น สิ่งที่สูงขึ้นก็ชำระกิเลสที่ละเอียดขึ้นไป กิเลสที่ละเอียด ความพลุกพลางของกิเลสมันก็ละเอียดกว่า

สิ่งที่ละเอียดกว่า ละเอียดกว่าเก่า พลุกพลางกว่าเก่า เพราะเราเคยฆ่ากิเลสมาแล้วหนหนึ่ง กิเลสมันก็รู้ตัวแล้วว่าเพราะอุบายวิธีการใดมันถึงแพ้ สิ่งที่กิเลสแพ้มา กิเลสก็ถอยร่นออกจากใจ ให้เรายึดชัยภูมิในหัวใจของเราเป็นอิสระส่วนหนึ่ง หัวใจ ๔ ห้อง เราใช้ห้องหนึ่งที่เป็นห้องที่สะอาด เป็นฐานปฏิบัติการของเราไป

หัวใจอีก ๓ ห้องนั้นยังโดนกิเลสปกคลุมอยู่ เราทำลายไม่ได้ เราก็ต้องทำลายเข้าไปอีกห้องหนึ่งๆ จนทำลายถึง ๔ ห้องออกไป เป็นอิสระสภาพทั้งหมดเลย มีอีกห้องหนึ่งเป็นอิสระ แต่อีก ๓ ห้องนั้นโดนกิเลสยึดครองอยู่ กิเลสในหัวใจยึดครองอยู่ ยึดครองในภพในชาติของใจดวงนั้น เราก็ต้องพยายามทำลาย พยายามตั้งขึ้นมา แล้วไม่ต้องไปทำลายที่ห้องนั้น ทำลายที่อวิชชา ทำลายที่ความไม่รู้

สิ่งนี้ไม่รู้ในอะไร? ไม่รู้ในการอุปาทานของกาย ในการยึดจิตว่าเป็นเรา สิ่งนี้เป็นเราเหมือนกัน ความเป็นเรานะ ในการพิจารณากายปล่อยวางนั้น กายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กายนั้น เป็น

สักกายทิฐิ ทิฐิในกาย ทิฐิในจิตละ ทิฐิในกาย ความเห็นกาย ความเห็นผิดใจ แต่ด้วยใช้ปัญญาของเราจนไปเห็นความถูกต้อง มันถูกต้อง เห็นสภาวะตามความเป็นจริงแล้วรู้จริงจากจิตได้ สำนึก ปล่อยวางสิ่งนี้โดยธรรมชาติของมัน นั่นเป็นงาน

สิ่งที่เป็งานทางทะเลออกไปแล้ว มันเป็งานที่ว่าเราเคยทำ จนกิเลสแพ้อยออกไป แล้วเรตามต่อนกิเลสเข้าไป เรารุกกิเลส รุกเข้าไป กิเลสมันต้องใช้วิธีการใหม่ เพราะมันเคยแพ้มมาแล้ว แล้วมันถอนร่นเข้าไปแล้ว วิธีการใหม่ของมันก็ต้องเกิดขึ้น วิธีการของเราที่จะพลิกแพลงไป อูบายจะเกิดขึ้น นี่ปัญญาจะเกิดขึ้นต่อเมื่อการต่อสู้เกิดขึ้น เราต่อสู้เห็นใหม่ เวลาเราทุกข์เรายากขึ้นมา เราเข้าไปในเหตุที่คับขัน เราจะใช้ความพยายามหาทางออกให้ได้เลย เพราะถ้าเราไม่คับขันถึงที่สุดนี้เราจะหวังพึ่งคนอื่น ใครจะช่วยเหลือเราได้ เราก็ใช้ปัญญาเต็มที่แล้ว ใครจะช่วยเหลือเรานั้นปัญญาไม่เกิด

แต่เมื่อวิปัสสนาเข้าไปถึงจุดหนึ่ง เวลามันเต็มที่เข้าไปนี่ ความเหน้อยยาก ความเพียรของเรามันสะสม อดข้าวอดอาหารนะ อดนอนผ่อนอาหารเพื่อจะเร่งความเพียร เร่งความเพียรเพื่อชำระกิเลส ชำระกิเลสออกจากใจเพื่อให้ใจนี้เป็นอิสระ แล้วมันจะมีความสุข มันจะมีความพ้นออกไปจากการ โคนครอบงำ ขณะนี้กิเลสครอบงำเรา เราไม่รู้ตัวเราเองหรือ ทุกคนจะไมรู้เราเลย ว่านิสัยเราเป็นอย่างไร มันจะแสดงออกธรรมชาติของมัน จนกว่า...อย่างเช่น เป็นพ่อเป็นแม่ พ่อแม่จะรู้ว่าลูกนี้มีนิสัยอย่างไร แต่ตัวลูกนี้จะไม่รู้นิสัยหรือ ตัวเองไม่รู้นิสัย จนคนอื่นต้องบอกนะ แล้วเราสังเกตตัวเราเอง

อันนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อกิเลสมันแสดงออกอย่างนั้น เราก็ไม่รู้เลย สิ่งนี้เราไม่รู้หรือว่ามันจะแสดงออกมาอย่างไร แต่เวลาปัญญามันส่องเข้าไป ปัญญามันส่องเข้ามานะ ความสว่างเกิดขึ้นที่ไหน มันจะเห็นสภาวะความว่ามันหลงไปได้อย่างไร สิ่งนี้หลงไปได้อย่างไร ตำราของพระพุทธเจ้าพูดไว้จริงหมดเลย ธรรมะพระพุทธเจ้าสอนไว้จริงหมดเลย ความจริงนั้นเป็นจริงขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้จริง

นี่เหมือนกัน ครูบาอาจารย์รู้จริง ครูบาอาจารย์ก็สอนเราให้เรารู้จริง เราฟังธรรมอยู่นี้ เราเหมือนจะก้าวเดินได้เลย เหมือนทอดสะพานไป ทอดสะพานให้จิตนี้เดิน จากจิตดวงหนึ่ง จิตดวงที่ เคยชำระกิเลส ที่เคยพาดพันกับกิเลสมานี้ มันจะเห็นแง่มุมของกิเลส มันละเอียดมันลึกซึ้งมาก โทษของสิ่งใดในโลกนี้ ไม่มีใครเป็นโทษเท่ากับกิเลสครอบงำใจ

ความคิดของกิเลสนี้มันครอบงำใจ แล้วใจนี้เป็นผู้ที่สร้างโลก ในทางโลกว่ามนุษย์นี้สร้างโลกนะ กรรมกรเป็นผู้สร้างโลก โลกนี้อยู่ในน้ำมือของกรรมกร นั่นนะ แต่จริงๆ กรรมกรจะทำงานไม่ได้เลยถ้าไม่มีผู้สั่งการ ไม่มีผู้คิดวางแผนให้เขาทำงาน

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อใจไม่คิดอะไรเลย งานต่างๆ จะไม่เกิดเลย กิเลส ความคิด ความทุกข์ สิ่งต่างๆ ในหัวใจจะไม่มีเลย ถ้าสิ่งนี้ไม่ครอบงำ แล้วสิ่งนี้มันฝืนใจ นี่โทษของมัน มันอยู่ตรงนี้ อยู่ตรงกิเลสในหัวใจนี้ ถ้าชำระสิ่งนี้ได้ มันจะเป็นผลงานของเรา แล้วความสุขจะไปถามหาใครล่ะ ความสุขมันก็เกิดจากใจนั้น เวลาทุกข์นี้ไม่ต้องบอกใครเลย ทุกข์มาก ทุกข์จริงๆ ทุกข์แล้วไม่มีทางแก้ไข ขยับซ้าย ขยับขวาก็เหมือนกับคนไข้นัก แล้วไปไหนไม่ได้นี่ พลิกไป พลิกมา มันก็อยู่กับความทุกข์ อยู่ตรงนั้นนะ

ใจเวลานี้เป็นอย่างนั้นไหม ถ้าเป็นอย่างนั้น เราพยายาม ทุกข์อย่างนั้นมันเป็นความทุกข์ ที่ว่าจะต้องนอนจม จะต้องหมุนเวียนไปในวัฏฏะ ถึงจะพ้นจากกิเลสมาส่วนหนึ่ง ห้องหนึ่งว่าง แล้วก็จริงอยู่ แต่ยังคงเกิดต้องตายอยู่ ถ้าเห็นสภาวะแบบนี้ กำลังใจจากที่เราเคยประพฤติปฏิบัติ มา เป็นส่วนหนึ่ง กำลังใจจากที่ว่าเราใช้ปัญญาเสริมเราเห็นไหม เสริมเราว่าเวลาคนทุกข์คนยาก เขาพยายาม ทุกข์อยู่อย่างนั้น เขาก็ทุกข์เพื่อจะเวียนไป แล้วเราใช้ความทุกข์นั้นเพื่อมาเป็นปัญญา เพื่อการชำระกิเลส ไม่ดีกว่าหรือ

มันพลิกได้ไง ถ้าพลิกอย่างนี้ปัญญามันเกิด ปัญญามันเกิดขึ้นมา เพราะจากเราพลิกขึ้นมา จากความอ่อนด้อย พลิกขึ้นมาจากความไม่รู้เพียงสาขของใจให้มันเข้มแข็งขึ้นมา นี่ปัญญาเกิดอย่างนี้ แล้วปัญญามันเกิดขึ้นมามันก็สร้างสมขึ้นมาให้เราเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา เป็นผู้ที่ก้าวเดินไป ไม่ใช่ปัญญาเล็กๆ ปัญญาเล็กๆ ตั้งขึ้นมาก็ล้มไปๆ ไม่เป็นผู้ใหญ่เสียทีหนึ่ง เพราะว่าอะไร เพราะว่าเราไม่ทำสืบทอด เพราะเราไม่มีความตั้งใจของเรา ถ้าเรามีความตั้งใจของเรา ปัญญาต้องเกิดได้ มรรคต้องเกิดในหัวใจของเราได้ สิ่งนี้เกิดได้หมดเลย เพราะมันเป็นสิ่งที่มีอยู่ สิ่งที่มีอยู่ สิ่งที่เป็นอยู่ เพียงแต่เราจัดการของเราไม่ถูกต้อง เราจัดการวิธีการของเราถูกต้อง มันก็จะเป็นสิ่งที่ถูกต้องขึ้นมา เป็นมรรคขึ้นมา เป็นมรรคอรียสัจจังในหัวใจ

มรรคอรียสัจจังในหัวใจมันก็เริ่มเคลื่อนตัวเห็นไหม เคลื่อนตัวเข้าไปชำระกิเลส ชำระกิเลสคือชำระความเห็นผิด ให้ใจนี้เห็นถูกต้อง ถ้าใจนี้เห็นถูกต้องมันก็รู้จริง รู้แจ้ง เป็นอิสระ รู้จริง

รู้แจ้งเป็นขั้นตอนไป ความเพียรของเราจะหมุนเข้าไปๆ หมุนเข้าไปทำลายตรงนี้ ตรงความเห็นผิดของมัน สิ่งนี้ความเห็นผิด แล้วมันก็ต้องยึดเป็นสมบัติของเรา

หัวใจของเรามันยึดเราเป็นสมบัติ ยึดอาการของขันธ ยึดอาการความรู้สึกนี้เป็นสมบัติ เป็นความเห็นของเรา ไปยึดมันถือมัน ทุกอย่างเป็นเรา หวังฟังใจ หวังว่ามีสิ่งนี้แล้วอุ้งใจ ถ้ามีสิ่งนี้แล้ว การเวียนตายเวียนเกิดมันก็เป็นสภาวะอันหนึ่ง นี่เวลามันหดสั้นเข้า มันหดสั้นเข้ามาอย่างนั้น เวลา มันยื่นออกไปข้างนอก เวลามันออกไปนี่ออกไปตามกระแสของเขา คิดถึงเห็นไหม หวังฟัง หวังเกาะเกี่ยวกันตลอดไป สัตว์สังกม สัตว์มนุษย์เป็นอย่างนั้น

จิตของมนุษย์มันยิ่งกว่านั้น เพราะมันจะเป็นสัตว์สังกม มันก็เป็นสัตว์สังกมออกมาจากหัวใจ ถ้าหัวใจเป็นอย่างนั้น ทำไมความคิดไม่เป็นอย่างนั้น แล้วเราจะไปทำลายแต่รูปแบบภายนอก รูปเงาภายนอก มันทำแล้วมันก็จะไม่ได้ประโยชน์หรอก มันเป็นเรื่องเปลือกๆ เรื่องของโลกเขา จะทำลายต้องทำลายสภาวะธรรม สภาวะที่กิเลสมันอยู่

กิเลสมันอยู่ที่ใจก็ย้อนกลับเข้ามาวิปัสสนา วิปัสสนาสติปัฏฐาน ๔ เท่านั้น สติปัฏฐาน ๔ เป็นสมรภูมิที่ชำระกิเลส กิเลสเกิดขึ้นจากใจ โดยความหลงผิดตรงนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ววางธรรมนี้ เป็นสิ่งที่ยากที่สุด สิ่งที่ยึดเคาะที่สุด สิ่งที่ยึดกิเลสเข้าไปจนมุมแล้วแค่ทำลายด้วยคบะธรรมเท่านั้น แล้วเราก็ต้องสร้างสมของเราขึ้นมา เราต้องกิเลสของเราให้มันจนมุมในสติปัฏฐาน ๔ ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม สร้างสมขึ้นมาอย่างนั้น แล้วพลิกเพลงสิ่งนี้ ใคร่ครวญออกไป จนมันปล่อยวางขาดออกไป สิ่งนี้สมุจเฉทปหาน รู้แจ้งแทงตลอด เป็นอิสระภาพขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง เห็นไหม หัวใจ ๔ ห้องมันก็จะทะลุเข้าไปเป็นห้องที่ ๒

ธรรมะคือคัลานเข้าไปในหัวใจของเรา ถ้าธรรมะคือคัลานเข้าไปจนเต็มหัวใจแล้ว เป็นเอโก รัมโม จิตทั้งแท่ง พันอิสระภาพทั้งหมดเลย แต่นี้เป็นส่วนหนึ่งเห็นไหม กามราคะ ปฏิฆะอ่อนลง ถ้าอ่อนลงแล้วนี่การประพฤติปฏิบัติก็ง่ายขึ้น การทรงตัวของใจจะมีความสุข จะมีความพอใจในใจนั้น นี่เป็นผลงานในความสุขที่ในการประพฤติปฏิบัติ

เวลาทุกข์ยากแสนยากนี้ทุกคนรู้ ความทุกข์นี้มีประจำกาย ประจำจิตของสัตว์โลก ทุกคนรู้หมดเลย มีความทุกข์นี้ ทุกข์ไปจนถึงเทวดา จนอินทร์ จนพรหมนะ เพราะว่าเวลาเขาจะเป็นจะตายขึ้นมา เขาก็ต้องห่วง เขาก็ต้องอาลัยอาวรณ์ในชีวิตของเขา ทุกคนชีวิตเราเวลาจะพลัดพรากนี้มันต้องถึงที่สุดแล้วมันต้องเสียดาย มันต้องอาลัยอาวรณ์ในสภาวะแบบนั้น

เว้นไว้แต่ผู้มีธรรม ประพฤติปฏิบัติธรรม เห็นสภาวะธรรมความเป็นจริง สิ่งนี้เป็นธรรมดา สิ่งนี้เป็นสภาวะอันหนึ่งที่ต้องเป็นไป เป็นธรรมชาติของมัน แล้วมันทำได้ นั่นเป็นการอยู่ในกรอบของกิเลสนะ กิเลสครอบงำ นี่ไม่ใช่ทำได้ นี่ชำระขาดตั้งแต่มันด้วยสมุจเฉตปหาน ด้วยสภาวะธรรมอันนั้น นั่นนะ มันเว้งว่างขนาดไหน ต้องไม่นอนใจ ถ้าสิ่งทีนอนใจนี้มันไม่เป็นอิสรภาพโดยสมบูรณ์ ต้องพยายามค้นคว้าขึ้นไป พยายามจับต้อง ค้นหา

ค้นหาสติปัญญาน ๔ ถ้าไม่ค้นหาสติปัญญาน ๔ นี้หลอกหลวงได้ ในเมื่อจิตมันอยู่ใต้กรอบของกิเลส กิเลสยังครอบคลุมจิตอยู่ในความเห็นอันละเอียดอยู่นี้ มันต้องบอกว่า สิ่งนี้เป็นผล สิ่งนี้เว้งว่างแล้ว สร้างสถานะความว่างขึ้นมาให้ มันเป็นไปไม่ได้ เป็นไปไม่ได้เลยถ้าไม่ได้ฆ่ามัน ถ้าไม่ฆ่ามัน กิเลสมันไม่ปล่อยให้เราเป็นอิสระได้หรอก กิเลสมันบอกว่าต้องยึดมันถึมันจนถึงที่สุด ถึงจะกำลังของธรรมมากขนาดไหน มันก็ยึดมัน ยึดในหัวใจนั้น แล้วมันจะมีความทุกข์อย่างนั้น มีความละเอียดอ่อน มีความอ่อนโยนในหัวใจนะ ถ้าไม่เห็นตัวมัน

ถ้าเห็นตัวมัน กามราคะนี้รุนแรงมาก สิ่งทีรุนแรงนี้รุนแรงในหัวใจ ตรงนี้เท่านั้น หัวใจห้องที่ ๓ นี้เป็นหัวใจที่วิเศษคิดเลือดทั้งหมดเลย สิ่งที่เป็นไป ความโลภ ความโกรธ ความหลง เกิดจากตรงนี้ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติใหม่ๆ เห็นใหม่ เวลาประพฤติปฏิบัติใหม่มา ฉันทประพฤติปฏิบัติแล้วฉันทละความโกรธได้ เดียวนี้ฉันทมีความสุข มันจะละความโกรธไปไหน ในเมื่อมันไม่ตัดปฏิกะ สิ่งที่เป็นปฏิกะคือความผูกไว้ที่ใจ ใจมันหวังใจ สิ่งทีหวัง คือสิ่งทีปฏิกะ คือความผูกไว้ ถ้ามันหวังอะไร? ก็หวังในกามราคะ

ถ้าปฏิกะได้ ความหวังนั้นมันไม่มี ถ้ามันยังหวังอยู่แล้วไม่ได้ มันก็ต้องมีความโกรธ นี้โกรธเกิด เกิดตรงนี้ อาการของโกรธเกิดจากตรงนี้ อาการของโกรธ อาการของความยึดมันถึมัน ความปฏิกะนี้โกรธมาก ไม่สนใจ ถ้าหวังแล้วไม่สมหวังจะมีความโกรธ มีความรุนแรง นี้สูบคิดเลือดด้วยความรุนแรง การต่อสู้ต่อสู้ตรงนี้ เป็นสิ่งที่ยากมาก ยากเพราะการที่ว่า สิ่งนี้มันเป็นสิ่งทีว่า มันเป็นอำนาจ มันเป็นพลังงานที่เหนือมาก พลังงานตรงนี้เป็นพลังงานทีใหญ่มาก

เหมือนน้ำป่าเห็นใหม่ เวลาน้ำท่วมขึ้นมา พายุพัดขึ้นมา เวลาพายุพัดเอาไป โลกนี้ทั้งโลก มันจะพัดเอาราบเป็นหน้ากลอง เป็นไปหมดนะ บ้านเรือนนี้จะทำลายหมดเลยเวลามันพัดไป นี้ก็เหมือนกัน บ้านเรือนหมายถึงว่าความคิด ความดีใจ ความคิดของเราตั้งต้นในหัวใจ เราจะทำดี จะทำ

สิ่งนั้นจะทำสิ่งนี้ เวลาสิ่งนี้พายุมันเกิดขึ้นมา ความต้องการ ความโกรธขึ้นมา มันเกิดขึ้นมา มันเผาผลาญ มันทำลายสิ่งนี้หมดเลย จนราบเป็นหน้ากลองไปแล้ว ถึงได้สติกลับมา

นี่มันถึงต้องยับยั้งกันด้วยสัมมาสมาธิ ยับยั้งกันด้วยความคิดของเรา ยับยั้งสิ่งนี้ได้ จับต้องแล้วยับยั้งมัน จับต้องสิ่งนี้ให้ได้ จะสู้มันเหมือนเข็นครกขึ้นภูเขา แล้วเรายืนอยู่แบกครกไว้นี้ ครกมันจะไหลทับเราตลอดไป

นี่ก็เหมือนกัน เราจับต้องได้แล้ว เรามีครกอยู่แล้ว แล้วเราเข็นขึ้นภูเขา เข็นขึ้นภูเขาเพื่อจะทำลายมัน มันมีอำนาจเหนือกว่า จนกว่าเราพยายามทำใจของเรา จนปรับสภาวะพื้นดินที่ลาดชันให้มันเสมอกันเห็นไหม เสมอกันคือปัญญาของเราทัน พลังงานของเราพอที่เราจะวิปัสสนาได้ ถ้าเราวิปัสสนา แยกแยะสิ่งนี้เหมือนกัน ชั้นอันละเอียด อันนี้มันเป็นความผูกพันของใจ มันเป็นเรื่องที่วิเศษเหลือ

สิ่งที่เป็นละเอียด ผู้ที่ใช้ปัญญา ผู้บริหาร สิ่งทีบริหารใช้ปัญญา เราเข็นคำสั่งคำสั่งเดียวเท่านั้นละ ลูกน้องทำงานไป ๕ วันก็ไม่เสร็จ นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เกิดขึ้นจากตรงนี้ แล้วมันสืบทอดไปเป็นอาการของใจ กระเพื่อมออกไปถึงข้างนอก มันเป็นความรุนแรงมาก ถึงว่ามันเป็นชั้นละเอียด แต่มันให้ผลออกมาแล้วมันจะให้ผลรุนแรงกับสิ่งต่างๆ

ละเอียดในฐานะของปัญญาของมัน แต่ผลของมันให้ผลมาก สิ่งทีทำงานจากข้างล่างเห็นไหม ทำงานจากกาย จากจิตนี้ พิจารณาเข้ามาปล่อยวางเข้ามา มันเป็นผลจากความอยาก ถึงเป็นสิ่งที่หายากมาก เป็นสิ่งที่ว่าลำบากมาก แต่ทำลายแล้วมันก็ได้ผลเท่านั้นละ แต่ผลอันนี้ ถ้าทำลายสิ่งนี้จะไม่เกิดอีกเลย จะไม่เกิดในกามภพ เห็นไหม มันทำลายความเกิดได้ส่วนหนึ่งเลย

ทีนี้ถ้าพูดถึงทำข้างล่างได้มันต้องเกิดอีก ๗ชาติ ๗ชาติต้องหมุนไปใน ๗ชาติ ถ้าไม่ได้ปฏิบัติมา แต่นี่ปฏิบัติขึ้นมาจนถึงกามราคะ ทำลายสิ่งนี้ได้ จะไม่เกิดในกามภพ นี่ถ้าไม่เกิดในกามภพ สิ่งที่จะไม่เกิดอีก ความอุบายวิธีการมันถึงพลิกแพลงมาก เราจะสุกเอาเผากินไม่ได้ มันจะสร้างสถานะ

การประพฤติปฏิบัติที่หลง หลงตรงนี้ หลงตรงที่ว่า มันทำแล้วมันสงบ มันแว้งว้าง เหมือนจริง ภาพนี้เหมือนจริง สิ่งนี้ปล่อยวางเหมือนจริง เพราะเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ เรามีพื้นฐานใจ สิ่งทีพื้นฐานที่ว่าเป็นปัญญาของเรา ก็เลสมันพลิกเป็นสมบัติ

ของมัน ก็เลศพลิกสิ่งที่มีข้อมูลของเราว่า เวลาเว้งว่างจะเว้งว่างนะ เรือนว่าง จิตเราจะไม่มีเลย มันจะปล่อยวางอย่างนั้น นี่กิเลสเอาตรงนี้มาเป็นอาวุธของเขา แล้วก็สร้างความเหมือนขึ้นมาในหัวใจ แล้วเราก็จะเชื่อสิ่งนั้น พอเราเชื่อสิ่งนั้น เราไม่ก้าวเดินต่อไป เราก็จะติดสิ่งนั้น แล้วก็สร้างเหมือนอย่างนี้หลายภาพๆ เราก็จะเป็นมรรค ๔ ผล ๔ เราก็จะปล่อยวางจนถึงที่สุด แล้วเราก็โดนกิเลสครอบไว้ ฐู้ไม่จริงในขั้นตอนนี้ กิเลสก็ครอบงำ ฐู้ไม่จริง กิเลสจะครอบงำต่อไป ถ้ารู้จริง ความรู้จริงจะครอบงำเราไม่ได้ เพราะเรารู้จริง ฐู้แจ้ง ทางตลอด

สิ่งนี้สภาวะของกิเลส ใช้ปัญญา นี่ฟังสิว่ากิเลสมันพลิกแพลงได้ขนาดไหน มันใช้เล่ห์กลของธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราศึกษาเล่าเรียนมา เราใช้เล่ห์กลของธรรมครูบาอาจารย์ที่เทศนาว่าการสอนเราไว้ แล้วเราฟังธรรมๆ มา เราจำของเราไว้ จำไว้เพื่อเป็นธรรมอาวุธเพื่อจะชำระกิเลส กิเลสมันพลิกอีกทีหนึ่งเป็นอาวุธของมันมาเชือดคอเรา ให้เราล้มลุกคลุกคลานไป แล้วเราก็ล้มลุกคลุกคลานไปเพราะกิเลสครอบงำ

เราไม่ฐู้แจ้งทางตลอด กิเลสมันครอบงำเรา เราก็ไม่ฐู้แจ้งสิ่งนี้ เราจะต้องพลิกวิธีการของปัญญาขึ้นมา ให้ปัญญาขึ้นมาเป็นวิธีการใหม่ จนแยกแยะออกไปๆ เห็นไหม แยกแยะออกไปในหัวใจ “เห็นไหม” คือผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเห็นก็จะเห็น ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติไม่ฐู้สิ่งนี้ ฟังธรรมไว้เป็นเครื่องระลึก เป็นกำลังใจของเราว่า มรรค ๔ ผล ๔ เป็นสิ่งที่หัวใจที่มันมีอยู่ สมบัติที่มีอยู่นี้สามารถทำได้ พลิกแพลงไปจนบ่อยครั้งเข้าๆ จนมันขาดนะ ขาดออกไปจากใจ

สิ่งนี้ต้องขาดออกไปจากใจ ฐู้แจ้งทางตลอด สิ่งนี้จะครอบงำไม่ได้เลย กามราคะครอบงำจิตนั้นไม่ได้ จิตนั้นจะมีความสุข จะมีความเว้งว่างมาก ปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามาเป็นอิสระ อิสระในกรอบของอวิชา ไม่ใช่อิสระโดยธรรมชาติ อิสระในวิชานี้จะเว้งว่าง จะปล่อยวาง นี่เรือนว่าง ว่างนี้มีว่างหมดเลย แต่อันนี้มันอยู่ในว่าง อยู่ในบ้าน แล้วคนที่อยู่ในบ้านนั้นจะไม่เห็น เห็นแต่บ้านว่างตลอดไปอยู่อย่างนั้น จนกว่าปัญญามันจะเริ่มเอะใจ ปัญญามันจะเริ่มไหวเข้ามาว่า สิ่งนี้มันคืออะไรอยู่ แล้วย้อนกลับมาวิปัสสนามันได้

ถ้าย้อนกลับมา ย้อนกลับมาที่จับสิ่งนั้น สิ่งนี้เกิดดับๆ ในหัวใจ มันเป็นเกิดอย่างละเอียด ดับอย่างละเอียด จนแทบจะไม่มีรู้เรื่องเลย จนเป็นความว่างได้ นั่นนะ สิ่งนี้คือเป็นตัวมหาเหตุ สิ่งนี้ครอบงำวิญญูะไว้ทั้งหมดเลย ปล่อยวางจากกามราคะแล้วไม่เกิดในกามภพก็จริงอยู่ แต่ยังต้องเกิด

ในพรหมอยู่เห็นใหม่ จนเราวิปัสสนาเข้าไปจับต้องสิ่งนี้ได้ วิปัสสนาคด้วยปัญญาญาณ ปัญญาญาณเกิดขึ้นแล้วชำระกิเลสตรงนี้ขาดออกไป

นั่นนะ เป็นอิสระเสรีภาพโดยธรรมชาติ สิ่งนี้ขาดออกไปเห็นใหม่ จากจิตที่ปล่อยสิ่งต่างๆ เข้ามา ปล่อยขันธ์เข้ามา ปล่อยวางขันธ์ออกเป็นตัวจิต แล้วพอทำลายจิตเข้าไปแล้ว จิตปล่อยตัวมันเองแล้วมันจะมีเหลือสิ่งใดให้เป็นที่ว่า เป็นปล่อยอีกล่ะ มันพลิกทีเดียวมันก็หมดสิ้นกันไป ไม่ต้องปล่อยสิ่งใดๆ อีกเลยเห็นใหม่ รู้จริงเป็นอิสระภาพ อิสระภาพจากอวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สิ่งที่เป็นอวิชชาปจฺจยา สงฺขารา อันนี้คือความไม่รู้ของมัน

มันไม่รู้จริง มันรู้ตามสมมุติ รู้ตามวิชชานั้น นี่เป็นธาตุรู้ รู้สึกตัวอยู่ แต่ไม่รู้ตัวเอง แล้วจนเป็นวิชา พอวิชชามันก็ดับอวิชชานะ สุขเกิดขึ้นจากใจ ดับสิ่งต่างๆ ทั้งหมดในหัวใจ นี่รู้จริงตาม มรรค ๔ ผล ๔ รู้จริงตามการประพฤติปฏิบัติ

เราประพฤติปฏิบัติมา ประพฤติปฏิบัติเพื่อหัวใจของเรา เพื่อหัวใจของเรา ธรรมของครูบาอาจารย์นั้นเป็นสิ่งที่ว่าเราฟังมาเพื่อเป็นการก้าวเดิน เราต้องก้าวเดินตามครูบาอาจารย์ไป ผู้ที่มีครูเห็นใหม่ จะประพฤติปฏิบัติไม่เสียหาย

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้มาก่อน แล้วเราประพฤติปฏิบัติมา เอาจองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นต้นแบบ ครูบาอาจารย์ของเราเป็นปลีก เป็นย่อย เป็นกิ่ง เป็นแขนงต่อไป กิ่งแขนงนี้เป็นที่ที่เราจะก้าวเดินเป็นกลอุบาย เป็นวิธีการ อุบายวิธีการถ้าตรงกับจริตนิสัยของเรา เราจะได้ประโยชน์ตรงนั้น ถึงว่าครูบาอาจารย์เราเป็นกิ่ง เป็นแขนง แต่ละกิ่งแต่ละแขนงคนชอบสิ่งใดตรงกับจริตนิสัยมันก็จะฟังครูบาอาจารย์องค์นั้น ครูบาอาจารย์องค์นั้นก็จะเป็นผู้ชี้แนะให้เราพ้น ก้าวพ้นโดยความปลอดภัย ในการประพฤติปฏิบัติเรา มันจะปลอดภัยเลยนะ ถ้าไม่มีครูมีอาจารย์นะ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมาจะต้องเดินผิดพลาดมา ถึงมีครูมีอาจารย์คอยชี้อยู่

ความประพฤติจำซึ่งนั่งอยู่บนคอซึ่งนะ ซึ่งนี้ยังเดินตามอำนาจของมัน เพราะซึ่งนี้คือกิเลสที่มันคืนรนมาก เรามีหัวใจ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา อยู่ในหัวใจของเรา มันคืนรนตลอดไป แล้วความซึ่งคือครูบาอาจารย์เรา แต่ที่เราลงใจองค์ไหน ให้เป็นความซึ่งขึ้นใจคือเรา เรายังคือไปประสาอำนาจของซึ่ง ซึ่งมันมีแรงมากใจ มันไปประสามัน

นี่เหมือนกัน เรามีครูบาอาจารย์เป็นแขนง เป็นอะไร เพื่อเป็นประโยชน์กับเรา ตรงจิต
นิสัยกับเรา เป็นประโยชน์กับเรา ต้นแบบคือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ที่ปรินิพพานไป
แล้ว สุขนี้เป็นวิมุตติสุข ครูบาอาจารย์ของเราตรัสรู้ธรรมเข้าไปแล้ว สิ้นสุดไป เป็นวิมุตติสุขจาก
ครูบาอาจารย์เรา เช่นหลวงปู่มั่นลงมา ครูบาอาจารย์ลงมา แล้วเราก็ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา
เป้าหมายเราอยู่ตรงนี้ นี้อธิษฐานบารมี บารมีถึงที่สุด แล้วเราต้องทำมันถึงขั้นทุกขได้ แล้ว
ประพฤติปฏิบัติไปก็ก้าวเดินไป ตามอำนาจวาสนาของเรา เอวัง